

# JAARVERSLAG BROEDSEIZOEN 2009



Landelijk  
NETwerk voor STudies aan nestKASTbroeders

Ronald Beskers

VWG het Gooi e.o.  
[www.vwggooi.nl](http://www.vwggooi.nl)



Henri Bouwmeester

VWG NIVON Goor en NIOO  
[www.nivongoor.nl](http://www.nivongoor.nl)



Leo Ballering

Vogelwacht Uden e.o.  
[www.vogelwachtuden.nl](http://www.vogelwachtuden.nl)



Henk van der Jeugd

Ringcentrale / Vogeltrekstation  
[www.vogeltrekstation.nl](http://www.vogeltrekstation.nl)



Chris van Turnhout

SOVON Vogelonderzoek Nederland  
[www.sovon.nl](http://www.sovon.nl)



Louis Vernooij & Marcel Visser

Nederlands Instituut voor Ecologie  
(NIOO - KNAW)  
[www.nioo.knaw.nl](http://www.nioo.knaw.nl)



# Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Inleiding	7
Materiaal en methoden	9
Begripsbepaling	9
Weer en omstandigheden broedseizoen 2009	9
Resultaten broedseizoen 2009	11
Bezettingsgraad	11
Soortenrijkdom	11
Koolmees	12
Pimpelmees	13
Bonte Vliegenvanger	14
Boomklever	15
Zwarte mees	16
Gekraagde Roodstaart	17
Andere soorten	18
Ringmus	18
Holenduif	18
Kauw	18
Spreeuw	19
Huismus	19
Boomkruiper	19
Bosuil	19
Overige nestkastenbroeders	20
Discussie	21
Voedselsituatie en tweede/vervolg legsels	21
Opvallende zaken	23
Ruigpootuilen en nestkasten	23
Gemengde nesten	23
Koolmees en Bonte Vliegenvanger	23
Gekraagde Roodstaart en Pimpelmees	24
Ringmus en Pimpelmees	24
Koolmees en Pimpelmees	24
Eekhoorn slachtoffer	25
Vleermuizen in nestkasten	25
Aanbevelingen voor 2010	27
NESTKAST verzamelformulier	27
Gebruik de Digitale nestkaart	27
Eerste eidatum en rupsenpiek	27
Appendix	29

---



## Samenvatting

Voor u ligt het eerste landelijke verslag van NESTKAST (NETwerk voor STudies aan nestKASTbroeders) Dit is het netwerk waarin amateur nestkastonderzoekers (controleurs en ringers), professionele nestkastonderzoekers (NIOO-KNAW, Nederlands Instituut voor Ecologie), het Vogeltrekstation (VT) en SOVON Vogelonderzoek Nederland bij elkaar komen voor het verzamelen en uitwisselen van gegevens, wetenswaardigheden en ervaringen op het gebied van nestkastenonderzoek. NESTKAST richt zich speciaal op kleine zangvogels (mezen, mussen, vliegenvangers, etc.) en enkele andere soorten waarvoor geen landelijke werkgroep voor gegevensinzameling is, zoals Bosuilen.

Voor het broedseizoen 2009 zijn alle vogelwerkgroepen die regelmatig nestkasten controleren benaderd om gegevens in te leveren. Dat kon, per legsel, via het Digitale Nestkaart project van Sovon Vogelonderzoek Nederland maar, om laagdrempelig te beginnen, ook via een zogenaamd verzamelformulier waar per gebied alle gegevens per soort bij elkaar ingestuurd konden worden. Uit de respons bleek dat er in Nederland zo'n 20.000 nestkasten met regelmaat gecontroleerd worden in werkgroepverband en dat we voor 2009 resultaten van ongeveer 15.000 nestkasten konden verwachten.

In het totaal hebben 76 deelnemende nestkastwerkgroepen en/of Sovon waarnemers resultaten ingestuurd verdeeld over 21 soorten en 141 gebieden met een minimale oppervlakte van 3925 hectare. Deze gebieden liggen bijna uitsluitend in het noorden, oosten en zuiden van het land. Het is ons niet bekend dat er in Zuid-Holland of Zeeland vogelwerkgroepen zijn die nestkasten controleren.

Er zijn gegevens ontvangen van 6591 legsels en met een gemiddelde bezettingsgraad van 56% zouden die legsels 11.770 gecontroleerde nestkasten moeten representeren (78% van de toegezegde 15.000 nestkasten). Dit is een prima respons en dit geeft ons goede hoop op de toekomst. Gemiddeld werd er van vier soorten per gebied gegevens ontvangen maar er waren ook gebieden bij met negen en zelfs tien verschillende soorten in de nestkasten.

De Koolmees is de soort waarvan de meeste gegevens zijn ontvangen (3456 legsels uit 110 gebieden) gevolgd door de Pimpelmees (1722 legsels uit 103 gebieden), de Bonte Vliegenvanger (871 legsels uit 53 gebieden) en de Boomklever (258 legsels uit 69 gebieden). Van deze soorten en van de Zwarte Mees, Gekraagde Roodstaart, en in mindere mate, Spreeuw, Ringmus en Bosuil waren dat genoeg gegevens om in dit verslag gedetailleerd op de broedbiologie in te gaan.

Over het algemeen kunnen we zeggen dat in 2009 het gemiddelde broedsucces gemiddeld was en zelfs laag voor de Boomklever, Spreeuw en Bosuil. Wel hadden deze soorten bovengemiddeld grote legsels (met uitzondering van Ringmus en Bosuil), voor de Koolmees, Pimpelmees, Zwarte Mees, Bonte Vliegenvanger en Boomklever was dat zelfs een (evenaring) van de grootste waargenomen legselgroottes van de laatste 30 jaar. Verder was het opvallend dat er een groot aantal jongen uitvloog maar dat er vooral (voor de mezen) een enorm hoog percentage tweede- of vervollegsels was. Dit hangt samen met de ongekend grote rupsenpiek die we in het voorjaar van 2009 hebben gehad in de Nederlandse bossen. Deze was zelfs zo hevig dat je in het stille bos de rupsenpoepjes kon horen vallen en dat de controleurs thuis nog de rupsen en rupsenpoep van hun kleding af konden halen. De oorzaak van deze uitzonderlijke rupsenpiek is vooralsnog onbekend.

Het was een vroeg broedseizoen in 2009, niet zo vroeg als het recordjaar van 2007 maar met een gemiddelde eerste eilegdatum van 12 april (BKL), 16 april (P), 20 april (K), 02 mei (BVV) en 05 mei (GR) wel meerdere dagen eerder dan in 2008 en in lijn met een vervroeging die al 20 jaar aan de gang is. Deze trend lijkt niet op te gaan voor de Zwarte Mees waarvan de gemiddelde eerste eilegdatum dit jaar op 28 april viel.

Verder passeren er in dit verslag nog een aantal opmerkelijke zaken de revue, zoals een aantal gemengde legsels van Koolmees met Bonte vliegenvanger, Gekraagde Roodstaart met Pimpelmees en Ringmus met Pimpelmees en zijn er een aantal voorbeelden van zoogdieren die in de nestkasten zijn aangetroffen.

Leo Ballering, juni 2010



## Inleiding

Voor u ligt het eerste landelijke verslag van NESTKAST (NETwerk voor STudies aan nestKASTbroeders) Dit is het netwerk waarin amateur nestkastonderzoekers (controleurs en ringers), professionele nestkastonderzoekers (NIOO-KNAW, Nederlands Instituut voor Ecologie), het Vogeltrekstation (VT) en SOVON Vogelonderzoek Nederland bij elkaar komen voor het verzamelen en uitwisselen van gegevens, wetenswaardigheden en ervaringen op het gebied van nestkastenonderzoek. NESTKAST richt zich speciaal op kleine zangvogels (mezen, mussen, vliegenvangers, etc.) en enkele andere soorten waarvoor geen landelijke werkgroep voor gegevensinzameling is, zoals Bosuilen. NESTKAST wil zich ook profileren als centraal aanspreekpunt voor controleurs en vogelwerkgroepen, die geconfronteerd worden met vragen vanuit terreinbeherende organisaties (zoals verzoeken om nestkasten te verwijderen).

Naar ons beste weten was Cees Stam, actief in Meijndel (omgeving Den Haag), de eerste die eind zestiger jaren met een landelijk overzicht van amateur nestkastenonderzoek startte; het Centraal Nestkast Onderzoek (CNO). Daarna is in 1981 onder de vlag van SOVON de Werkgroep Nestkasten (WN) opgericht en hebben Cees Stam en Bert Blaauw (Ijhorst) van 1983 tot 1987 een landelijke nieuwsbrief uitgegeven waaraan ook nog een aantal andere personen meewerkten: Hans van Balen (NIOO), Dick Jonkers (VWG het Gooi), Paul Voorhaar, G. van Waversveld, J. Buker, S. Braaksma, Frank Noppes en Paul Schepers. Dit initiatief heeft destijds geen vervolg gekregen, maar er liggen nog wel kasten vol met oude verslagen uit die tijd te wachten om gedigitaliseerd te worden... Aan de andere kant zien we wel steeds dezelfde namen van vogelwerkgroepen en instituten terugkomen die een grote rol spelen in het nestkastenonderzoek in Nederland. De laatste jaren werd de behoefte aan een landelijk overzicht weer groter en ook nu weer zijn deze groepen en instituten betrokken bij het NESTKAST initiatief.

De roep om een landelijk initiatief werd mede ingegeven door de toegenomen mogelijkheden om gegevens elektronisch aan te leveren aan centrale databases; onder andere het elektronische nestkaart programma van SOVON (De Digitale Nestkaart). In 2008 zijn op initiatief van drie amateur nestkastencontroleurs, Jan Nijboer (Natuurbeschermingsvereniging Ijhorst / Staphorst), Ronald Beskers (Vogelwerkgroep 't Gooi e.o.) en Leo Ballering (Vogelwacht Uden e.o.), gesprekken gevoerd met een aantal organisaties die zich bezig houden met (de resultaten van) nestkastonderzoek. Naar aanleiding daarvan is op 14 januari 2009 NESTKAST opgericht met als hoofddoel om zoveel mogelijk gegevens uit met regelmaat gecontroleerde nestkasten centraal te verzamelen, te analyseren en jaarlijks te rapporteren in een verslag en/of landelijke bijeenkomst. Op deze manier willen we het

amateur nestkastenonderzoek naar een hoger plan tillen, willen we de inspanningen van talloze vrijwilligers beter gebruiken en de professionele instituten toegang geven tot meer gegevens en studiemateriaal voor het signaleren van trends in broedsucces en legbegin, en voor het beantwoorden van wetenschappelijke vragen.

De rol van de instituten is als volgt: SOVON vogelonderzoek Nederland organiseert i.s.m. het CBS, en in opdracht van het Ministerie van LNV, sinds 1995 het Meetnet Nestkaarten, waarin trends in broedsucces en legbegin van zoveel mogelijk Nederlandse broedvogels worden gevolgd. In dit kader is reeds een omvangrijke database opgebouwd, ook met data van voor 1995. Daarnaast is een digitaal invoerprogramma beschikbaar (<http://www.sovon.nl/nestkaart>), waarmee iedereen zijn gegevens kan invullen, inzenden en zelf(s) zijn eigen resultaten kan beheren en analyseren. Elk jaar worden er al zo'n 5.000 tot 10.000 nestkaarten ingevuld, waarvan zo'n 2.000 zangvogels. Alle broedbiologische gegevens in de landelijke database worden gebruikt ter verklaring van populatietrends (die door Sovon met het Meetnet Broedvogels worden vastgesteld) en voor het volgen van de effecten van klimaatverandering. De gegevens worden daarnaast door CBS en LNV gebruikt voor natuur- en milieustatistiek (o.a. opgenomen in het Compendium voor de Leefomgeving). Het is ook zeker de bedoeling om zoveel mogelijk oude data toe te voegen aan dit systeem. Zo gaan die inspanningen uit het verleden niet verloren en levert het voor wetenschappelijk onderzoek onschatbaar waardevolle gegevens op. Deze bestaande en professioneel beheerde database is in principe uitgekozen om de basisgegevens per nest, die bij NESTKAST binnenkomen, in op te slaan.

Het Vogeltrekstation (VT) ziet mogelijkheden om ringvergunningen uit te geven, bijvoorbeeld in het kader van het RAS (Retrapping Adults for Survival) project. Voor een overlevingsanalyse is het van belang dat de in de nestkasten broedende vogels geringd worden en liefst daarna in opvolgende broedseizoenen afgelezen worden. Ook wil het vogeltrekstation stimuleren dat er in Nederland meer nestjongen geringd worden. De broedgegevens die via deze weg binnenkomen zijn automatisch gekoppeld aan het elektronische nestkaart systeem van SOVON vogelonderzoek Nederland. De combinatie van trends in populatiegrootte, broedsucces en overleving van vogels middels zogenaamde geïntegreerde populatiemonitoring moet het mogelijk maken om beter een vinger achter de oorzaken van populatieveranderingen te krijgen.

Het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) heeft vanaf 1912 een nestkasten onderzoeksprogramma lopen onder andere naar mezen en Bonte Vliegenvangers. Het is hiermee wereldwijd de langste tijdreeks van wetenschappelijk nestkasten onderzoek. Het NIOO coördineert

de interpretatie en de jaarlijkse verslaglegging van de gegevens die bij NESTKAST binnenkomen. Verder houdt ze een databank bij met daarin de gegevens die via het verzamelformulier op terreinniveau binnenkomen. Het is mooi om bijna honderd jaar na het begin van nestkasten onderzoek en in het 100-jarig bestaan van vogelringwerk in Nederland dit eerste verslag uit te kunnen brengen.

Voor het broedseizoen van 2009 zijn zoveel mogelijk amateur Vogelwerkgroepen met nestkastwerkgroepen aangeschreven met de vraag om met ingang van 2009 broedgegevens aan te leveren. Het liefst zien we dat ze dit aanleveren via de Digitale Nestkaart van SOVON, omdat hiermee de verdere gebruiksmogelijkheden het grootste zijn, maar om laagdrempelig te beginnen kunnen de eerste jaren ook gegevens op een verzamelformulier worden aangeleverd.

We hopen dat we met dit verslag, en komende verslagen, een standaard kunnen neerzetten voor het inzamelen van nestkastgegevens en het rapporteren van de resultaten. Op die manier denken we de deelnemende groepen ook een goede terugkoppeling te kunnen geven over hoe hun gegevens zich verhouden met gegevens van andere groepen in Nederland en Vlaanderen, waardoor ze beter naar hun eigen resultaten gaan kijken en wellicht methodes en wijze van gegevensinzameling beter op elkaar af gaan stemmen. Hopelijk gaan ze dan nog meer plezier beleven aan hun inspanningen, en kunnen de gegevens voor nog meer doeleinden gebruikt worden.

Om de communicatie tussen de geïnteresseerde groepen of controleurs te bevorderen is op eigentijdse wijze een zogenaamde nieuwsgroep op het Internet opgericht: de Yahoo! NESTKAST nieuwsgroep (<http://groups.yahoo.com/group/NESTKAST/>). Geïnteresseerden die zich aanmelden kunnen op eenvoudige manier hun vragen en gegevens delen met andere nieuwsgroepsleden; een mailtje wordt automatisch naar alle nieuwsgroepsleden gestuurd. Ook is er op die nieuwsgroep gelegenheid tot het opslaan van bestanden en foto's. Op vele Internetfora is het publiceren van nestfoto's een taboe en daarom ver-

boden; wij vinden dat foto's een cruciaal onderdeel van de huidige informatie-uitwisseling is en bieden daarom wel deze mogelijkheid. Tegelijkertijd is er binnen de groep van de NESTKAST nieuwsgroep deelnemers alle expertise aanwezig om nestverstoring te voorkomen en bovendien is ten tijde van het maken van een foto het nest immers toch al bezocht.

Op 21 maart 2009 is er op het NIOO in Heteren een eerste landelijke dag van NESTKAST gehouden met de bedoeling geïnteresseerden te informeren over ons initiatief en ze over te halen om ook daadwerkelijk gegevens in te gaan sturen, want daar staat of valt alles mee! In het totaal hebben toen 29 Vogelwerkgroepen en academische instellingen (NIOO, Universiteit van Groningen en van Antwerpen) positief gereageerd op onze plannen en die gaven aan dat ze in totaal 14.992 nestkasten controleerden. Wij zijn dan ook zeer verheugd dat we in het onderstaande verslag gegevens van bijna 13.000 nestkasten kunnen presenteren; ruim 85% van het toegezegde aantal. Daarnaast weten we dat er in Nederland minstens tien andere vogelwerkgroepen zijn die geregeld nestkastcontroles doen en die naar schatting nog eens zo'n 3.000 a 4.000 kasten beheren. Wij hopen met dit verslag ook deze werkgroepen te bereiken om hun gegevens aan te leveren! Ook hopen we hiermee, in de toekomst, Vlaamse nestkastwerkgroepen over te halen om mee te doen aan dit initiatief!

In dit verslag wordt ingegaan op de belangrijkste broedparameters die we uit nestkastcontroles kunnen halen, te weten: de datum van de eerste eileg, broedsucces, legselgrootte en het percentage vervolglegels. Op deze parameters willen we de verschillende groepen met elkaar vergelijken en ook analyseren of er geografische verschillen zijn. Van zes vogelsoorten waar we relatief veel gegevens van hebben (Koolmees, Pimpelmees, Zwarte Mees, Bonte Vliegenvanger, Gekraagde Roodstaart en Boomklever) zullen we in detail op de resultaten ingaan terwijl we van achttien andere vogelsoorten, waar we minder gegevens van hebben, wat meer globaal de resultaten zullen bespreken.

## Materiaal en methoden

NESTKAST heeft begin 2009 getracht alle in Nederland actieve nestkastwerkgroepen in beeld te krijgen. De nestkastenwerkgroepen zijn benaderd met de vraag om gegevens aan te leveren over het seizoen 2009. Dat kon via twee manieren: het Meetnet Nestkaarten van SOVON (elektronisch via [www.sovon.nl/nestkaart](http://www.sovon.nl/nestkaart) of via de papieren nestkaart) of via een verzamelformulier (MS-EXCEL file, zie Figuur 29 in de appendix voor een voorbeeld). Om onderscheid te maken tussen beide gegevens bronnen wordt in de verdere tekst achter de gegevens die uit het verzamelformulier komen “(verzamel)” gezet; achter de gegevens van Sovon Vogelonderzoek Nederland komt “(Sovon)”.

Ook zijn de gegevens meegenomen van individuele SOVON waarnemers die een nestkaart hebben ingevuld waarop aangegeven stond dat er in een nestkast gebroed is. De controleurs of nestkastwerkgroepen hebben geen instructies gekregen over de controlefrequentie of minimaal aan te leveren gegevens en hoefden deze gegevens ook niet aan te leveren. Het kwaliteitsoffer dat daarmee gebracht werd is voor lief genomen om een zo groot mogelijke en zo laagdrempelig mogelijke deelname te garanderen. Achter de gegevens die via het SOVON nestkaart binnen komen zit een degelijkere fouten- en kwaliteitscontrolesysteem, deze gegevens zijn dan ook gebruikt voor gedetailleerde berekeningen. In de toekomst hopen we beide gegevensbronnen te integreren.

### Begripsbepaling

De definities van de verschillende parameters die in de resultaatsectie naar voren komen zijn:

**Vervolglegsel:** Officieel is de definitie van vervolglegsel: legsel van hetzelfde vrouwtje na een mislukt eerste legsel en tweede legsel zijn legsel van hetzelfde vrouwtje na een gelukt (minimaal één jong uitgevlogen) eerste legsel. Maar omdat er in een zeer beperkt aantal gevallen ringonderzoek is gedaan is niet precies bekend of een tweede legsel in dezelfde kast ook echt een tweede legsel van hetzelfde vrouwtje is. Daarom is de volgende definitie gehanteerd: vervolglegsels zijn die legsel waarvan de eerste eileg minimaal 30 dagen later is dan de allereerste eileg van die soort in dat jaar op hetzelfde terrein. De definitie is vooral om te voorkomen dat heel late broedsels nog “eerste legsel” genoemd worden en dat die dus heel sterk aan de gemiddelde legdatum trekken (die alleen voor de eerste legsel berekend wordt). Aan de andere kant kunnen we wel zeggen dat als er in een kast een broedsel uitgevlogen is en er komt dan opnieuw een legsel in die kast is dat vrijwel zeker een tweede broedsel (dus van hetzelfde vrouwtje).

**Broedsucces:** het broedsucces uit de verzamelformulieren is gedefinieerd als het aandeel van de gelegde eieren dat een uitgevlogen jong oplevert. SOVON definieert het

**nestsucces** als het percentage van de nesten dat minimaal één vliegvlug jong oplevert, berekend met behulp van de Mayfield-methode (hiermee wordt gecorrigeerd voor de kans dat een mislukt nest wordt gevonden kleiner is dan de kans dat een succesvol nest wordt gevonden). Bij de Sovon gegevens wordt, waar bekend, het aantal legsel vermeld als (n=..) waarbij n het aantal legsel is waarover dat getal berekend is.

## Weer en omstandigheden broedseizoen 2009

Uit het jaarverslag van de Natuurkalender [www.natuurkalender.nl](http://www.natuurkalender.nl)

### *Winter*

De winter van 2009 was koud, zeer zonnig en droog. Het was de koudste winter in twaalf jaar. Dit was vooral te danken aan december (2008) en januari: deze maanden waren respectievelijk het koudst sinds 1996 en 1997. Februari had een vrijwel normale temperatuur en hoeveelheid neerslag, en was somber.

Vergeleken met de afgelopen jaren kwam de natuur in 2009 maar langzaam op gang. Planten die de laatste jaren vaak al in januari en februari bloeiden, zoals gele kornoelje, klein hoefblad, speenkruid en maarts viooltje, zagen we dit jaar pas eind februari voor het eerst. Veel van deze winter- en vroege voorjaarsbloeiers bloeiden gemiddeld 27 dagen later dan in het extreem vroege 2008, maar toch nog elf dagen eerder dan 50 jaar geleden. De vroege vogels waren dit jaar gemiddeld drie dagen later dan normaal.

### *Lente*

In tegenstelling tot de winter, was de lente van 2009 zeer zacht, zeer zonnig en gemiddeld over het land vrij droog. Het was de op één na zachtste lente in ruim een eeuw beginnend met een vrij zachte, zonnige en droge maart; gevolgd door een uitzonderlijk zachte, zeer zonnige en droge april; en eindigend met een warme, zonnige, maar vrij natte mei.

De natuur had de achterstand met 2008 in de loop van april ingelopen en sommige planten liepen vanaf eind april zelfs voor op het schema van 2008. Veel bomen en kruiden die normaal in april in bloei en blad komen, waren twee weken vroeger dan normaal. Door de koude winter bloeiden vroege fruitsoorten zoals de pruim tien dagen later dan in 2008, terwijl de latere soorten, zoals de appel, door het zachte voorjaar juist 8 dagen eerder waren. Hierdoor vond er een grotere overlap in bloeiperiode plaats dan normaal het geval is. Met de extreem hoge temperaturen in april was de bloei uitbundig maar kort.

### Rupsenpiek

Koolmezen voeren hun jongen vooral met rupsen van onder andere de Kleine wintervlinder. Deze rupsen komen rond half april uit hun ei, waarop ze zich tegoed kunnen doen aan verse eikenbladeren. In een periode van twee weken komen de rupsen in grote aantallen voor op de bomen en is het voedsel voor de mezen overvloedig aanwezig. Dit heet de rupsenpiek. In de loofbossen is de eik dan een belangrijke leverancier van voedsel voor mezen en vliegenvangerbroedsels.

Wanneer deze piek te vroeg is, krijgen de mezen niet genoeg voedsel en groeien ze niet goed. Hierdoor treed een hogere sterfte op onder de jonge mezen. Wanneer de piek te laat is, missen de mezen ook de grootste hoeveelheid voedsel. Dit hele proces is afhankelijk van de temperatuur in het voorjaar en wordt de laatste jaren steeds meer vervroegd.

Het in blad komen van de Zomereik is de afgelopen dertig jaar 10 dagen vervroegd. Deze timing is gekoppeld aan de temperatuur in het voorjaar en de voorafgaande winter. Ook de wintervlinder toonde een vervroeging in deze periode, maar in mindere mate. De Koolmezen hebben echter hun legdatum niet veranderd ten opzichte van 30 jaar geleden, waardoor de rupsenpiek aan de snavels van de jongen voorbij gaat.

Hoe komt dit nu? Doordat de temperatuur in het late voorjaar meer veranderd is dan in de periode rond de eileg van de Koolmees, merkt de Koolmees niet dat ze haar eieren ook eerder moet leggen. Het voedsel dat koolmezen eten in de periode voor de eileg, zoeken ze in bomen als Lariks en Berk. De fenologie van deze bomen is minder temperatuursafhankelijk dan die van Eiken, en vertonen in deze periode dus geen vervroeging. Ook kan het zijn dat de voorspellende signalen waarop een vrouwtje reageert waardoor ze met de eileg begint, niet op de zelfde manier verschoven zijn als de rupsenpiek.

Een belangrijke indicatie voor de rupsenpiek is de bladontplooiing van de Zomereik, in 2009 viel de mediane datum (het midden van de datumverdeling) op 15 april 2009 (zie tabel hieronder).

Specifiek onderzoek naar de rupsenpiek van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) laat zien

dat 2009 een ongekend goed rupsenjaar was met een biomassa aan rupsen die twee keer zo groot was dan in eerdere piekjaren. De rupsenpiek is in dit geval gemeten door metalen frames bespannen met wit kaasdoek van 50 x 50 cm onder de eiken te plaatsen en elke 3-4 dagen de opgevangen uitwerpselen van de rupsen te wegen (zie Figuur 1).



Figuur 1: Opstelling voor het meten van rupsen (bron NIOO-KNAW)

Over de rupsenpiek van 2009 meldde De Natuurkalender op 3 mei 2009 een "extremerrupsenpoepregen": *Momenteel vindt in de Nederlandse bossen de rupsenpiek plaats. De rupsen komen in zo'n grote dichtheid voor en eten zoveel van het nog jonge en dus malse blad van vooral eiken dat het vallen van de uitwerpselen op de bosbodem klinkt als lichte regen. Het tijdstip van de rupsenpiek lijkt iets later te zijn dan in het zeer vroege voorjaar van 2007.* En op 5 mei 2009 meldde De Natuurkalender dat de Bonte vliegenvanger weer te laat [was] voor rupsenpiek: *Langzaam maar zeker keren de bonte vliegenvangers terug uit hun overwinteringsgebieden in West Afrika. Het gros lijkt iets later te zijn dan voorgaande jaren, terwijl de rupsenpiek vroeg is dit voorjaar. Zelfs wanneer de bonte vliegenvangers bij aankomst meteen eieren gaan leggen, zullen de meeste jonge vogeltjes pas uitkomen als de grootste rupsenpiek alweer voorbij is.*

Soort	Fenofase	Gem		Mediaan		2009-2008	2009-vroeger
		1940-1968	2007	2008	2009		
Zomereik	Bladontplooiing	3-mei	11-apr	23-apr	15-apr	-8	-18

## Resultaten broedseizoen 2009

In 2009 telde NESTKAST in totaal 76 deelnemende nestkastwerkgroepen en/of Sovon controleurs (zie Tabel 2: Aangeleverde legsels per soort van nestkastenwerkgroepen en Sovon controleurs in de appendix). Er zijn gegevens ontvangen van 141 terreinen met een totale oppervlakte van minimaal 3925 ha. Het exacte oppervlak is niet bekend omdat niet alle deelnemers het oppervlak van hun terrein hebben gemeld. De nestkastwerkgroepen blijken vooral in het zuiden, oosten en noorden van Nederland actief zijn (zie kaart in Figuur 2); in de provincies Zeeland en Zuid-Holland worden, voor zover ons bekend, geen nestkasten in werkgroepverband gecontroleerd.

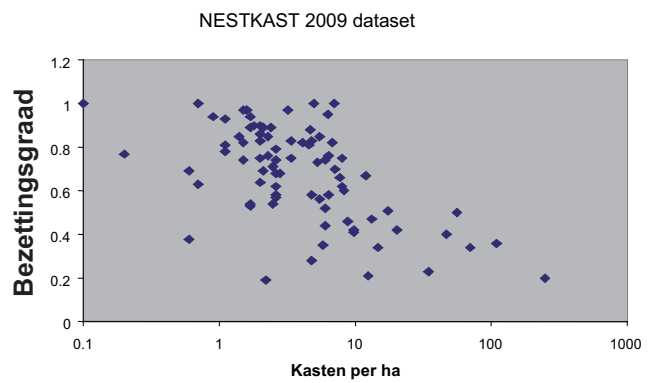


Figuur 2. Terreinvreiding over Nederland.

Van het broedseizoen 2009 zijn in de totaal de gegevens van 6.591 bezette nestkasten ingestuurd. De bezettingsgraad is ook alleen te schatten voor de gegevens die via het NESTKAST verzamelformulier binnen komen (lege nestkasten worden niet gemeld in het SOVON nestkaartenstelsel). De gemiddelde bezettingsgraad in 2009 was 56% (verzamel). Als we er vanuit gaan dat dit percentage hetzelfde is in de nestkasten die via het NESTKAST project binnen komen dan kunnen we berekenen dan zouden er in 2009 maar liefst 11.770 nestkasten gecontroleerd zijn door de NESTKAST werkgroepen en controleurs! In een eerste evaluatie werd aangegeven dat er gegevens van ongeveer 15.000 nestkasten aangeleverd konden worden. We hebben dit eerste jaar dus ook daadwerkelijk 78% daarvan binnengekregen. Een mooi resultaat!

## Bezettingsgraad

Maar dat totaal van 11.770 nestkasten is slechts een indicatie want de bezettingsgraad is natuurlijk afhankelijk van dichtheid van de nestkasten in een gebied, het type nestkast of invliegopening, het gebied, etc. Een analyse van de dichtheid van het aantal nestkasten per hectare tegen de bezettingsgraad over de 141 gebieden is te zien in Figuur 3. Daarin zien we dat de bezettingsgraad afneemt boven de tien kasten per Ha. De grootste onderlinge afstand tussen de kasten bij een gelijke verdeling van 10 nestkasten over één hectare is ongeveer 30 meter.



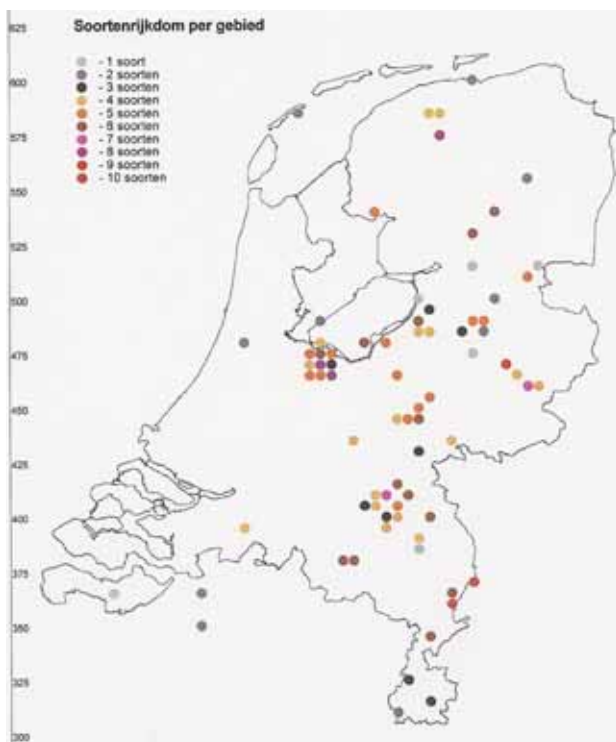
Figuur 3. Bezettingsgraad van de nestkasten afgezet tegen het aantal nestkasten per hectare (verzamel).

## Soortenrijkdom

Uit deze gegevens van de verzamelformulieren is ook nog de soortenrijkdom per geïnventariseerd terrein te berekenen. In de stippenkaart is te zien over hoeveel soorten van elk gebied er gegevens zijn ingeleverd via het verzamelformulier. Er zijn gebieden bij waarvan gegevens zijn ingeleverd van maar één soort maar er zijn ook gebieden bij met acht (Tietjerksteradeel - Eastermar (FNW Eastermar), Drakenburgh Baarn en Pijnenburg Baarn (beiden van VWG het Gooi e.o.), negen Swalmen (Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73) of tien soorten (Gemeente Venlo (Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73) en Sovon controleur Joop Vogelzang (!) uit Beverwijk). Het kan natuurlijk zijn dat niet alle gegevens uit een bepaald gebied zijn doorgegeven omdat dat niet belangrijk werd geacht maar in 2009 was de gemiddelde soortenrijkdom van nestkastbroeder per gebied vier soorten.

Er zijn broedgevallen van maar liefst 22 soorten gemeld (zie Appendix Tabel 1).

Op een paar soorten wordt in de rest van het verslag wat dieper ingegaan: Koolmees, Pimpelmees, Bonte Vliegenvanger, Boomklever, Zwarte Mees en Gekraagde

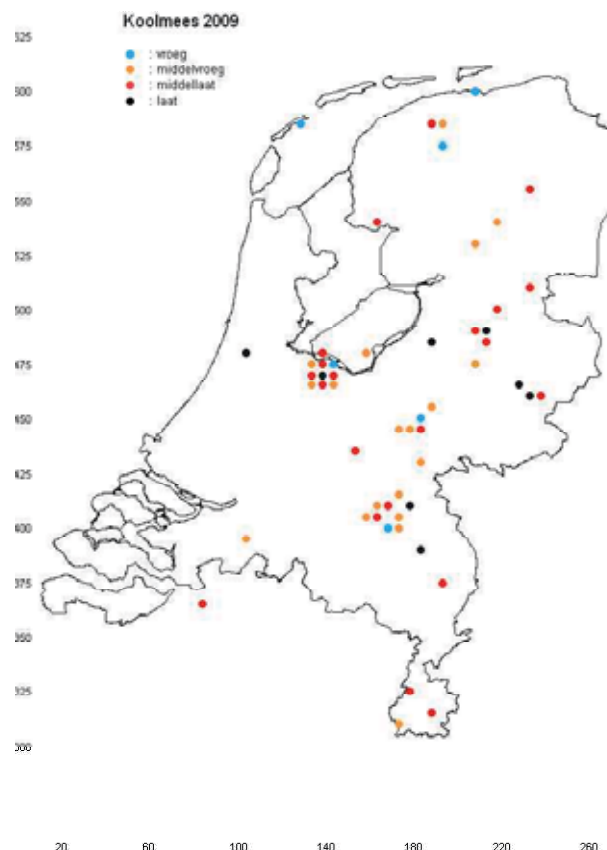


Figuur 4. Soortenrijkdom per gebied (verzamel).

Roodstaart omdat hiervan de meeste gegevens zijn binnengekomen of waarvan in heel Nederland de kans groot is om die in de nestkast te krijgen. Van een aantal andere soorten waar relatief veel gegevens zijn binnengekomen zal korter worden ingegaan.

## Koolmees

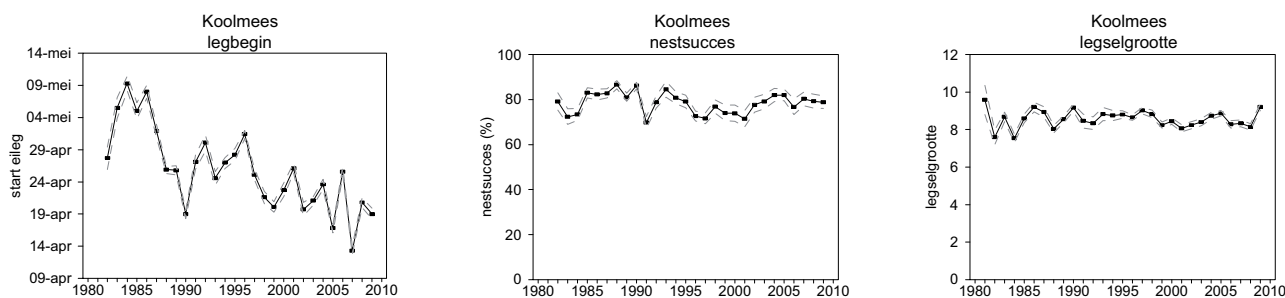
Van de Koolmees zijn de meeste gegevens binnengekomen (uit 110 gebieden): in het totaal is over 3.456 legfels informatie ontvangen waarvan werden er 3.123 aangeduid als eerste legfel en 333 (10,7%) als vervolglegfel. Het gemiddelde broedsucces van de Koolmees was 71,1% (verzamel) of 78,8% (sovon), dat is gemiddeld over de laatste vijf jaar (76,7 tot 82%) en zelfs gemiddeld over de tijdreeks vanaf 1980 (zie Figuur 5). In het totaal zijn er 28.199 eieren gelegd; 26.032 voor de eerste legfels en 2.167 voor de vervolglegfels (verzamel)



Figuur 6. Geografische verdeling van de allereerste eilegdatum van de Koolmees over Nederland en Vlaanderen.

zijn er 20.084 jongen uitgevlogen (verzamel); 18.942 van de eerste legfels en 1.142 van de vervolglegfels (verzamel). De gemiddelde legfelgrootte van de eerste Koolmeeslegfels was 8,3 eieren (verzamel) of 9,2 eieren voor de eerste legfels (Sovon, n=935) en 6,5 eieren (verzamel) voor de vervolglegfels. Dit blijkt een van de grootste legfelgroottes te zijn in de langjarige reeks vanaf 1980, even groot als in 1986 en iets kleiner dan in 1981 (9,6 eieren) maar dat laatste getal is gebaseerd op veel minder legfels (zie Figuur 5).

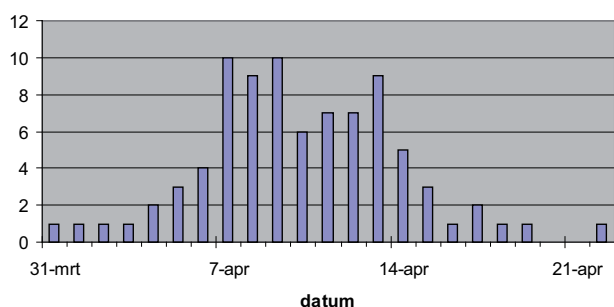
De gemiddelde eerste eilegdatum van de eerste legfel was 20 april (dag 110, n=976) dat is twee dagen eerder dan in 2008 maar 6 dagen later dan in 2007 (sovon). Over de langjarige reeks vanaf 1980 past deze datum toch nog



Figuur 5: Grafieken van legbegin, nestsucces en legfelgrootte voor de Koolmees van 1980-2009 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).

goed in de trend van vervroeging van de eerste eileg. De allereerste eileg van 2009 voor de Koolmees was op 31 maart 2009 en werd gemeld door de Universiteit van Antwerpen op hun onderzoeksterrein in Boechout / Boshoeke (Tabel 3). In de Appendix staat per terrein per soort de gemiddelde eerste eilegdatum. De geografische verdeling van de eerste eileg is te zien in Figuur 6. Hiervoor zijn de, door de nestkastwerkgroepen of individuele controleur, aangeleverde datums van de eerste eileg per gebied verdeeld over 'vroeg' (vroegste 25%), 'middel vroeg' (vroegste 26-50%), 'middel late (51-75%)' en 'late' (laatste 25%) terreinen en met gekleurde stippen aangegeven. Er is geen duidelijk Noord-Zuid of Oost-West patroon in de eerste legdata te ontdekken; vroege legfels worden gemeld vanaf Vlieland en het Lauwersmeer maar ook vanuit 't Gooi, de Veluwe en de omgeving van Uden (NO Brabant). De verdeling van de allereerste eilegdatum van het eerste legfel per gebied (let op! dit is dus niet de gemiddelde eerste eilegdatum maar de allereerste eilegdatum per gebied en dus ook niet per nestkast) is te zien in Figuur 7.

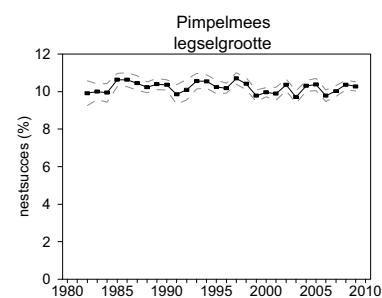
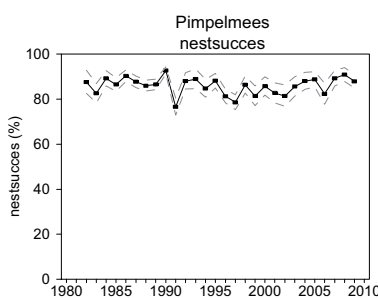
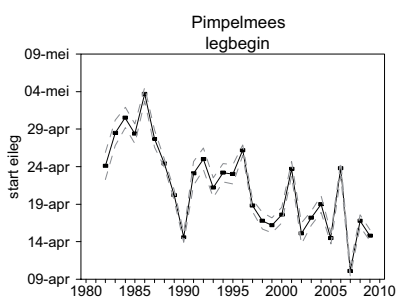
**Koolmees (n=85 gebieden)**



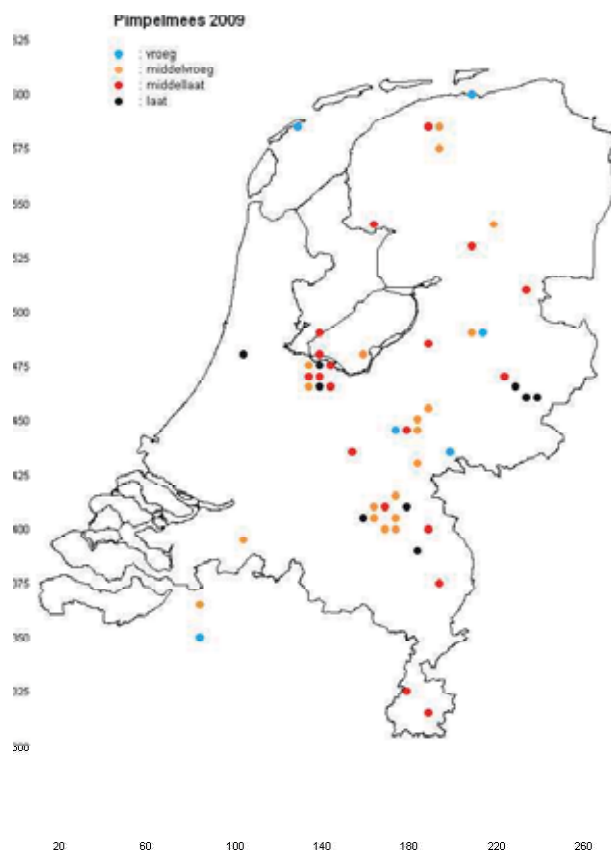
*Figuur 7. Verdeling allereerste eilegdatum eerste legfel Koolmees over de gebieden.*

## Pimpelmees

Van de Pimpelmees zijn, na de Koolmees, de meeste gegevens binnengekomen (uit 103 gebieden): in het totaal is over 1.722 legfels informatie ontvangen waarvan werden er 1.669 aangeduid als eerste legfel en 53 (3,2%) als vervolglegfel (verzamel).



*Figuur 8. Grafieken van legbegin, nestsucces en legselgrootte voor de Pimpelmees van 1980-2009 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).*



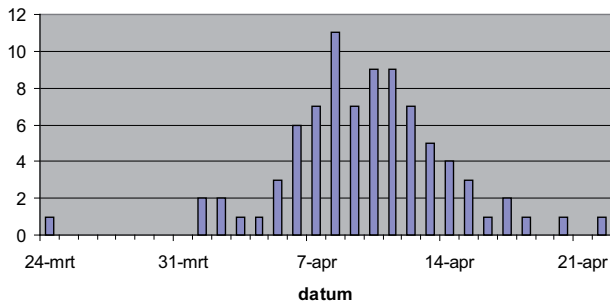
*Figuur 9. Geografische verdeling van de allereerste eilegdatum van de Pimpelmees over Nederland en Vlaanderen.*

Het gemiddelde broedsucces van de Pimpelmees was 79,6% (verzamel) of 87,9% (sovon), dat is gemiddeld over de laatste vijf jaar (82 tot 91%) en zelfs gemiddeld over de tijdreeks vanaf 1980 (zie Figuur 8).

In het totaal zijn er 15.987 eieren gelegd (verzamel); 15.651 voor de eerste legfels en 336 voor de vervolglegfels en zijn er 12.732 jongen uitgevlogen (verzamel); 12.577 van de eerste legfels en 155 van de vervolglegfels.

De gemiddelde legselgrootte van de eerste Pimpelmeeslegfels 9,4 eieren (verzamel) of 10,28 eieren voor de eerste legfels (Sovon, n=507) en 6,3 eieren (verzamel) voor de vervolglegfels. Dit blijkt één van de

### Pimpelmees (n=84 gebieden)



Figuur 10. Verdeling allereerste eilegdatum eerste legsel Pimpelmees over de gebieden.

grootste legselgroottes te zijn in de langjarige reeks vanaf 1980, even groot als in 1986 en iets kleiner dan in 1981 (9,6 eieren, sovon) maar dat laatste getal is gebaseerd op weinig legfels in dat jaar (zie Figuur 8).

De gemiddelde eerste eileg van het eerste legsel was 16 april (dag 106, n=535) dat is twee dagen eerder dan in 2008 maar vijf dagen later dan in 2007 (sovon). Over de langjarige reeks vanaf 1980 past ook deze datum goed in de trend van vervroeging van de eerste eileg.

De allereerste eileg van 2009 voor de Pimpelmees was al op 24 maart 2009 en werd gemeld door Sovon waarnemer Ton Elzerman uit Ridderkerk (Tabel 3). Ook voor de Pimpelmees is de geografische verdeling van de eerste eileg te zien in Figuur 9 en ook voor deze soort is er geen duidelijke Noord-Zuid of Oost-West patroon in de eerste legdata te ontdekken; vroege legfels worden gemeld vanuit Vlaanderen, van de Veluwe maar ook vanaf Vlieland. De verdeling van de allereerste eilegdatum van het eerste legsel per gebied is te zien in Figuur 10.

## Bonte Vliegenvanger

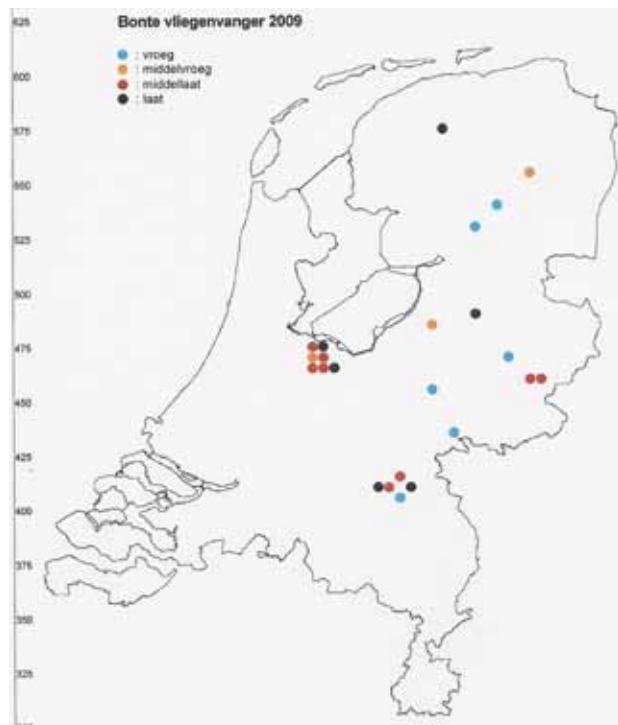
Van de Bonte Vliegenvanger zijn relatief veel gegevens binnengekomen; uit 53 gebieden: in het totaal is over 867 legfels informatie ontvangen waarvan werden er 862 aangeduid als eerste legsel en 5 (0,6%) als vervollegsel.

Het gemiddelde broedsucces van de Bonte Vliegenvanger was 76,6% (verzamel) of 79,0% (sovon) en dat is het laagste gemiddelde over de laatste vijf jaar (79 tot 86%,

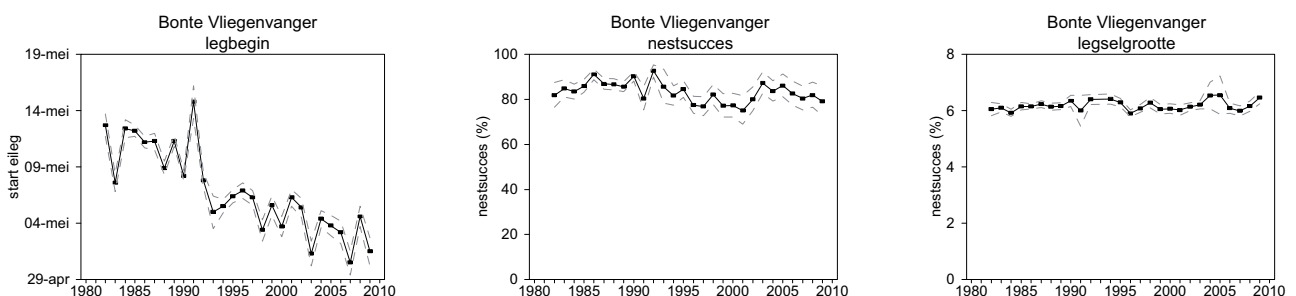
zie Figuur 11).

In het totaal zijn er 5.426 eieren gelegd (verzamel); 5.391 voor de eerste legfels en 35 voor de vervollegfels en zijn er 4.158 jongen uitgevlogen (verzamel); 4.134 van de eerste legfels en 21 van de vervollegfels. De gemiddelde legselgrootte van de eerste Bonte Vliegenvangerlegfels was 6,7 eieren (verzamel) of 6,46 eieren voor de eerste legfels (Sovon, n=175) en 7,0 eieren (verzamel) voor de vervollegfels. Dit blijkt, samen met 2004 en 2005 de grootste gemiddelde legselgrootte te zijn in de langjarige reeks vanaf 1980 (zie Figuur 11).

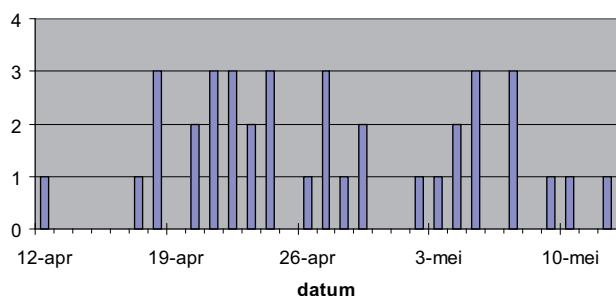
De gemiddelde eerste eileg van de eerste legsel was 02 mei (dag 122, n=169) dat is drie dagen eerder dan in 2008 en maar één dag later dan in de allervroegste gemiddelde eerste eilegdatum die ooit berekend was in 2007 (sovon). Over de langjarige reeks vanaf 1982 zien we dus ook voor deze soort een gemiddelde vervroeging van



Figuur 12. Geografische verdeling van de allereerste eilegdatum van de Bonte Vliegenvanger over Nederland en Vlaanderen.



Figuur 11. Grafieken van legbegin, nestsucces en legselgrootte voor de Bonte Vliegenvanger van 1982-2009 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).

**Bonte vliegenvanger (n=38 gebieden)**


Figuur 13. Verdeling allereerste eilegdatum eerste eileg Bonte vliegenvanger over de gebieden.

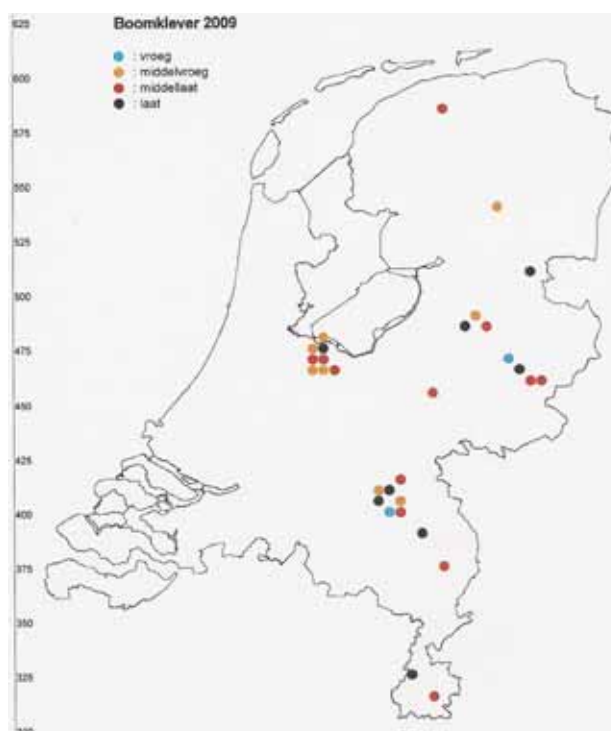
twee weken. De allereerste eileg van 2009 voor de Bonte Vliegenvanger was op 12 april 2009 en werd gemeld vanuit Gaasterland / Kippenburg (Tabel 3). De geografische verdeling van de eerste eileg is te zien in Figuur 12. Voor de Bonte vliegenvanger lijkt er een Oost – West trend te zijn met de vroegste legfels in het oosten en de latere meer naar het westen. De Bonte Vliegenvanger komt anderzijds wel meer in het oosten voor dus of dit een echte trend is, daarvoor zullen we meer gegevens en ook over meerdere jaren moeten hebben. Het zou mooi zijn als we voor deze soort in de toekomst meer informatie zouden ontvangen zodat er betere uitspraken over trends gedaan kunnen worden.

De verdeling van de allereerste eilegdatum van het eerste legsel per gebied is te zien in Figuur 13.

## Boomklever

Van de Boomklever zijn ook relatief veel gegevens binnengekomen (uit 69 gebieden), dat is in overeenstemming met de populatie groei in Nederland die ongeveer verdubbeld is in de laatste tien jaar waarbij de broedpopulatie in de nestkasten de laatste jaren ook lijkt toe te nemen. In het totaal is over 258 legfels informatie ontvangen waarvan werden er 254 aangeduid als eerste legsel en vier (1.6%) als vervolglegsel.

Het gemiddelde broedsucces van de Boomklever was 83,2% (verzamel) of 81,4% (sovon) en dat is één van de laagste gemiddelden over de laatste vijftien jaar (75,5%



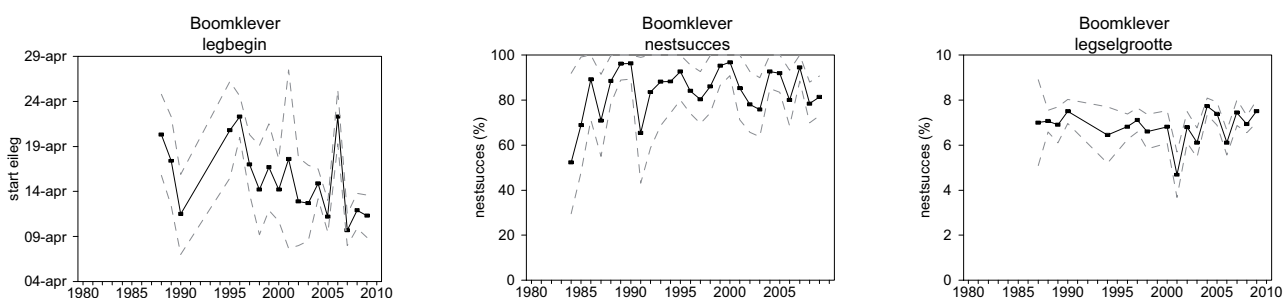
Figuur 15. Geografische verdeling van de allereerste eilegdatum van de Boomklever over Nederland en Vlaanderen.

tot 96,8%, zie Figuur 14).

In het totaal zijn er 1.568 eieren gelegd (verzamel); 1.543 voor de eerste legfels en 25 voor de vervolglegfels en zijn er 1.304 jongen uitgevlogen (verzamel); 1.304 van de eerste legfels en 0 van de vervolglegfels.

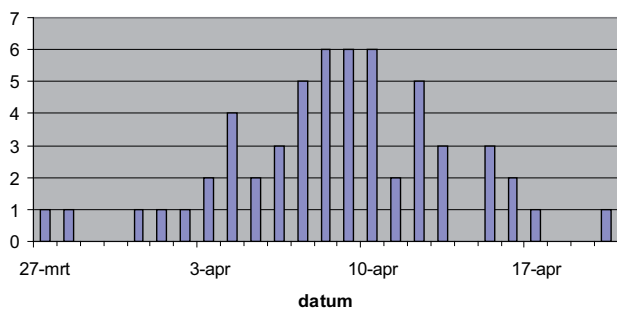
De gemiddelde legselgrootte van de eerste Boomkleverlegfels was 6,1 eieren (verzamel) of 7,51 eieren voor de eerste legfels (Sovon, n=83) en 7,3 eieren (verzamel) voor de vervolglegfels. Dit blijkt, na 2004 (gemiddeld 7,7 eieren per nest) de hoogst gemiddelde legselgrootte te zijn in de langjarige reeks vanaf 1984 (zie Figuur 14).

De gemiddelde eerste eileg van de eerste legsel was 12 april (dag 102, n= 76, sovon) dat is één dag eerder dan in 2008 en maar 2 dag later dan in de allervroegste gemiddelde eerste eilegdatum die ooit berekend is in 2007. Over de langjarige reeks vanaf 1984 lijkt er ook voor de



Figuur 14. Grafieken van legbegin, nestsucces en legselgrootte voor de Boomklever van 1984-2009 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).

### Boomklever (n=56 gebieden)



Figuur 16. Verdeling allereerste eilegdatum eerste eileg Boomklever over de gebieden.

Boomklever een vervroeging van de gemiddelde eerste eileg. De allereerste eileg van 2009 voor de Boomklever was op 27 maart 2009 en werd gemeld door “Vogelwacht Kuipers” uit Gaasterland / Kippenburg (Tabel 3). De geografische verdeling van de eerste eileg is te zien in Figuur 15. Voor de Boomklever lijken er geen opmerkelijke geografische verschillen in legdatum te zijn.

Het zou mooi zijn als we voor deze soort in de toekomst meer informatie zouden ontvangen zodat er betere uitspraken over trends gedaan kunnen worden.

De verdeling van de allereerste eilegdatum van het eerste legsel per gebied is te zien in Figuur 16.

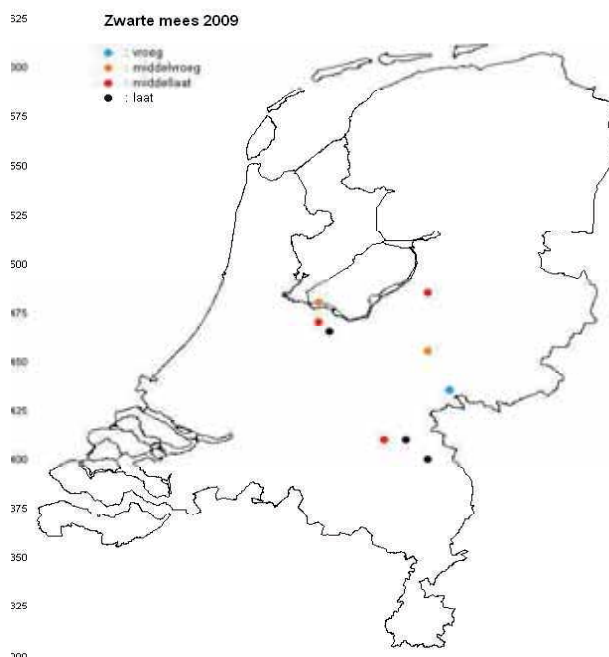
### Zwarte mees

Van de Zwarte mees zijn in totaal gegevens over 65 legfels ontvangen uit 19 gebieden; daarvan werden er 56 aangeduid als eerste legfel en negen (16,0%) als vervollegfel.

Het gemiddelde broedsucces van de Zwarte mees was 77,0% (verzamel) of 82,0% (sovon) en dat is gemiddeld over de laatste vijftien jaar (66% tot 93,7%, zie Figuur 17).

In het totaal zijn er 544 eieren gelegd (verzamel); 453 voor de eerste legfels en 91 voor de vervollegfels en zijn er 419 jongen uitgevlogen (verzamel); 356 van de eerste legfels en 63 van de vervollegfels.

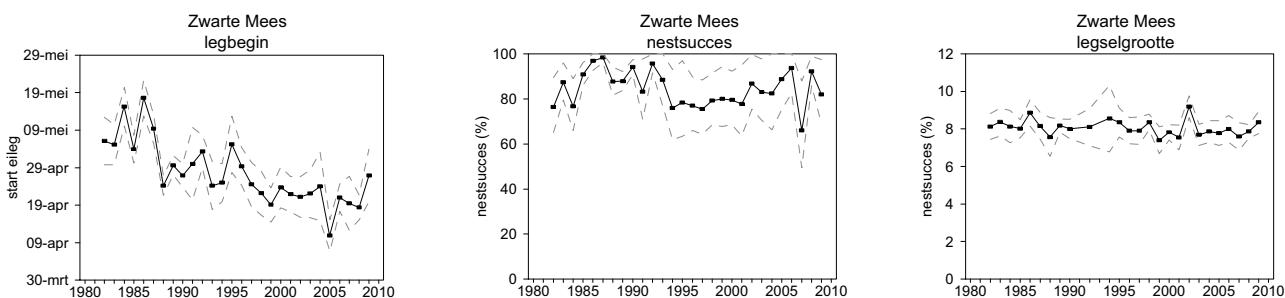
De gemiddelde legfelgrootte van de eerste Zwarte mees-



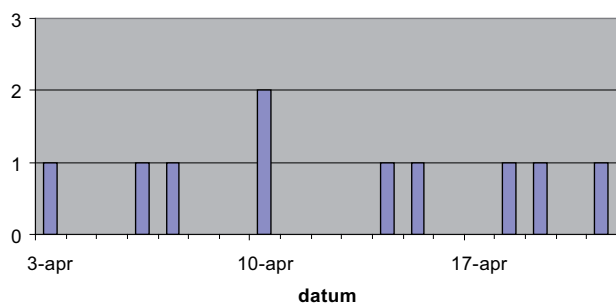
Figuur 18. Geografische verdeling van de allereerste eilegdatum van de Zwarte Mees over Nederland en Vlaanderen.

legfels was 8,1 eieren (verzamel) of 8,35 eieren voor de eerste legfels (Sovon, n=26) en 10,1 eieren (verzamel) voor de vervollegfels. Dit blijkt, na 2004 (gemiddeld 8,7 eieren per nest), één van de hoogste gemiddelde legfelgroottes te zijn in de langjarige reeks vanaf 1981 (zie Figuur 17). Ook is de Zwarte mees met een hogere legfelgrootte voor het vervollegfel dan het eerste legfel een uitzondering tussen de andere mezen en de meeste andere vogelsoorten waar de eerste legfels juist groter zijn.

De gemiddelde eerste eileg van de eerste legfel was 28 april (dag 118, n=33, sovon) dat is de laatst gemiddelde eerste eilegdatum van de laatste 10 jaar en als we naar de langjarige reeks vanaf 1984 kijken is er de Zwarte mees, in tegenstelling tot de andere mezen, géén vervroeging van de gemiddelde eerste eileg. De allereerste eileg van 2009 voor de Zwarte Mees was op 03 april 2009 en werd gemeld door het NIOO op de Hoge Veluwe (Tabel 3). De geografische verdeling van de eerste eileg is te zien



Figuur 17. Grafieken van legbegin, nestsucces en legfelgrootte voor de Zwarte mees van 1981-2009 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).

**Zwarte mees (n=10 gebieden)**


Figuur 19. Verdeling allereerste eilegdatum eerste eileg van de Zwarte mees over de gebieden.

in Figuur 18 en ook voor de Zwarte mees lijken er geen opmerkelijke geografische verschillen in eerste legdatum te zijn.

Het zou mooi zijn als we voor deze soort in de toekomst meer informatie zouden ontvangen zodat er betere uitspraken over trends gedaan kunnen worden.

De verdeling van de allereerste eilegdatum van de eerste legfels per gebied is te zien in Figuur 19.

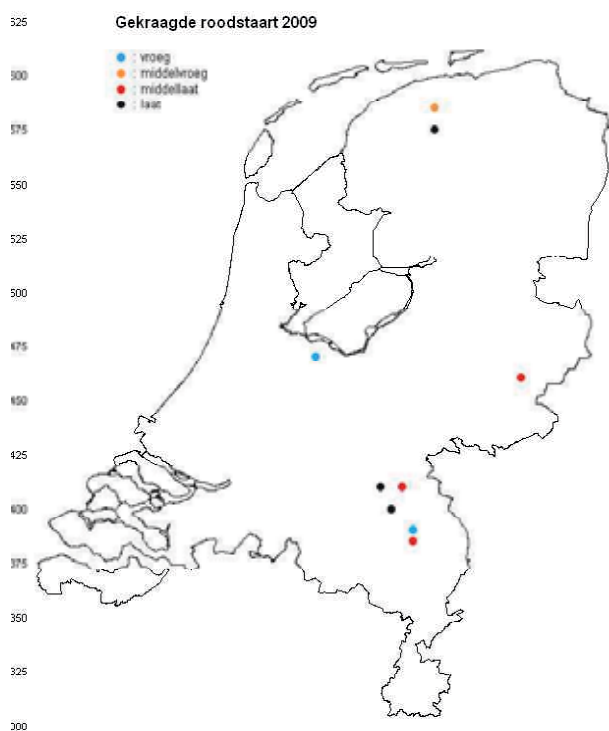
## Gekraagde Roodstaart

Van de Gekraagde Roodstaart zijn gegevens binnengekomen uit 14 gebieden: in het totaal is over 31 legfels informatie ontvangen daarvan werden er 27 aangeduid als eerste legfel en vier (14,8%) als vervolglegfel.

Het gemiddelde broedsucces van de Gekraagde Roodstaart was 67,6% (verzamel) of 75,6% (sovon) en dat is gemiddeld over de laatste vijftien jaar (51% tot 93,2%, zie Figuur 20).

In het totaal zijn er 148 eieren gelegd (verzamel); 127 voor de eerste legfels en 21 voor de vervolglegfels en zijn er 100 jongen uitgevlogen (verzamel); 87 van de eerste legfels en 13 van de vervolglegfels.

De gemiddelde legfelgrootte van de eerste Gekraagde Roodstaartlegfels was 4,7 eieren (verzamel) of 5,85 eieren voor de eerste legfels (Sovon, n=33) en 5,25 eieren (verzamel) voor de vervolglegfels. Hiermee is de gemiddelde legfelgrootte van de Gekraagde Roodstaart opmerkelijk constant over de langjarige reeks vanaf 1981 (zie Figuur 20).

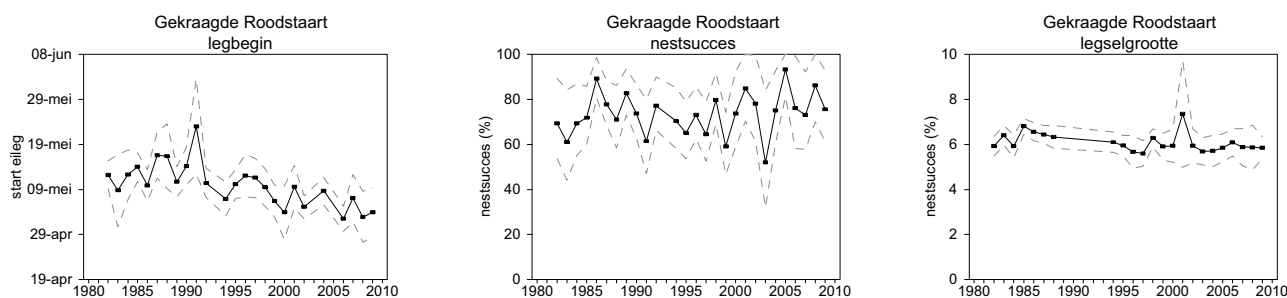


Figuur 21. Geografische verdeling van de allereerste eilegdatum van de Gekraagde Roodstaart over Nederland en Vlaanderen.

En hoewel er maar weinig vervolglegfels zijn is ook de Gekraagde Roodstaart met een hogere legfelgrootte voor het vervolglegfel dan het eerste legfel een uitzondering ten opzichte van de meeste andere vogelsoorten waar de eerste legfels juist groter zijn.

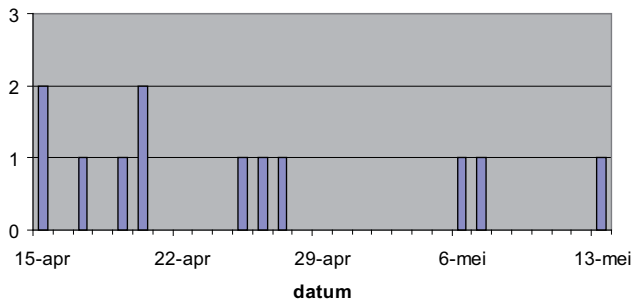
De gemiddelde eerste eileg van de eerste legfel was 05 mei (dag 125, n=29, sovon) en daarmee lijkt ook voor deze soort een vervroegende trend op te treden over de laatste twintig jaar (Figuur 20). De allereerste eileg van 2009 voor de Gekraagde Roodstaart was op 15 april 2009 en werd gemeld door Sovon waarnemer Sjors de Kort uit Veldhoven (NBr, Tabel 3). De geografische verdeling van de eerste eileg is te zien in Figuur 21 maar deze soort broedt in te weinig gebieden in nestkasten om geografische verschillen in eerste legdatum te duiden.

Het zou mooi zijn als we voor deze soort in de toekomst meer informatie zouden ontvangen zodat er betere uit-



Figuur 20. Grafieken van legbegin, nestsucces en legfelgrootte voor de Gekraagde Roodstaart van 1981-2009 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).

### Gekraagde roodstaart (n=11 gebieden)



Figuur 22. Verdeling allereerste eilegdatum eerste eileg van de Gekraagde roodstaart over de gebieden.

spraken over trends gedaan kunnen worden. De verdeling van de allereerste eilegdatum van de eerste legsel per gebied is te zien in Figuur 22.

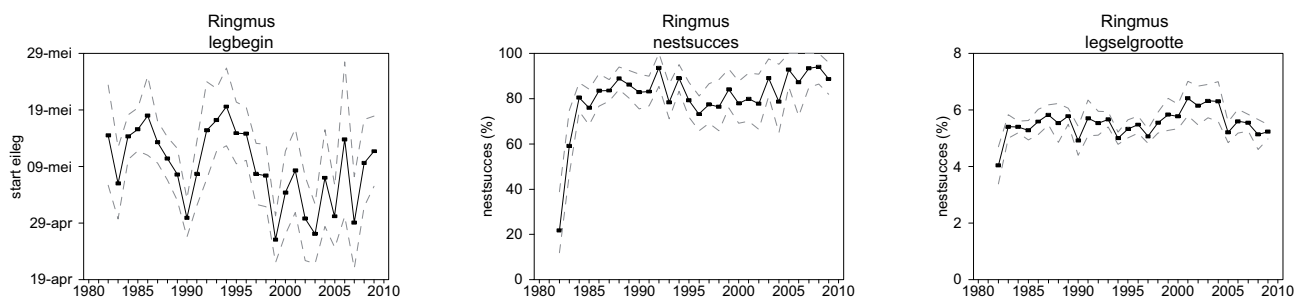
## Andere soorten

Van een aantal soorten (Holenduif, Kauw, Ringmus, Huismus, Spreeuw, Boomkruiper, Bosuil) zijn ook nog relatief veel gegevens binnengekomen via de verzamel-formulieren waardoor we ook nog wat over de broedbiologie van deze soorten kunnen zeggen. Maar zeker voor deze soorten geldt dat er eigenlijk meer gegevens willen ontvangen.

### Ringmus

Van de Ringmus zijn er gegevens van 93 legfels in nestkasten binnengekomen uit 9 gebieden; 57 eerste legfels en 36 vervolglegfels (63%, verzamel). De 93 legfels vormen een goede basis om uitspraken te doen over broedsucces en legfelgrootte. Het broedsucces uit deze kasten was 81,1% (verzamel) of 88,7% (sovon). Van die eerste legfels zijn 296 eieren gemeld (gemiddeld 5,2 eieren per legfel) voor het eerste legfel en 197 eieren van de vervolglegfels (gemiddeld 5,5 eieren).

De gemiddelde legfelgrootte van de eerste legfels van de ringmus was 5,35 eieren (Sovon, n=100, zie Figuur 23). Hiermee gaf dit jaar een laaggemiddelde legfelgrootte voor de Ringmus als we over de langjarige reeks vanaf 1981 bekijken.



Figuur 23. Grafieken van legbegin, nestsucces en legfelgrootte voor de Ringmus van 1983-2009 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).

Het aantal uitgevlogen jongen per nest is 243 (gemiddeld 4,3) jongen per eerste legfel en 157 jongen per vervolglegfel (gemiddeld 4,4 jongen, verzamel).

Voor een uitspraak over de gemiddelde eerste eilegdatum zijn er minder gegevens waardoor er een grotere onzekerheid is; gemiddeld 13 mei, spreiding 7 mei tot 19 mei (stippellijnen, Figuur 23, Sovon). In de komende jaren zijn daarom meer gegevens gewenst! Maar let op! Deze soort is erg gevoelig voor verstoring in de eilegfase als er 's morgens en 's middags de nestkast gecontroleerd wordt, daarom wordt met klem aangeraden alleen 's avonds de kasten te controleren.

### Holenduif

Van de Holenduif zijn gegevens binnengekomen van 56 legfels in nestkasten (uit 17 gebieden); 43 eerste legfels en 13 vervolglegfels (verzamel).

Het broedsucces uit deze kasten was 66.7% (verzamel) of 61% (sovon). Van die eerste legfels zijn 23 eieren gemeld (gemiddeld 0,53 eieren per legfel, verzamel) en 25 eieren van de vervolglegfels (gemiddeld 1,92 eieren per legfel). Dat laatste getal komt meer overeen met de gemiddelde legfelgrootte uit de gegevens van Sovon van 2 eieren per legfel (n= 48).

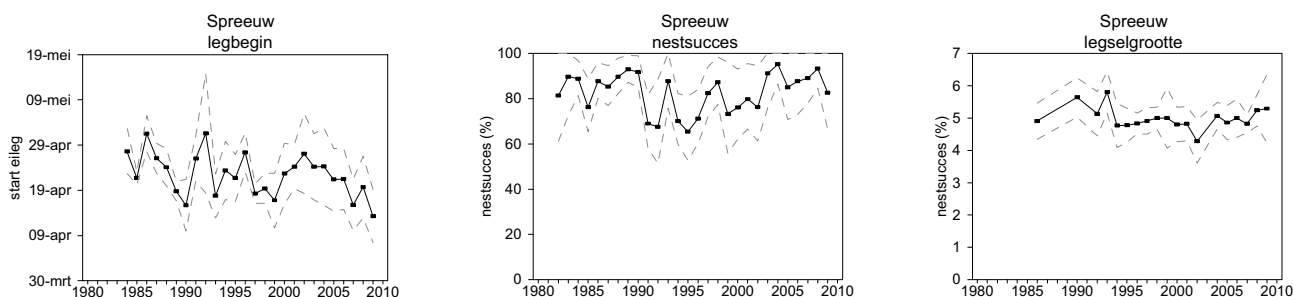
Het aantal uitgevlogen jongen per nest is 14 (gemiddeld 0,33) jongen per eerste legfel en 18 (gemiddeld 1,4) jongen per vervolglegfel (verzamel).

De gemiddelde eerste eilegdatum was 26 mei (dag 146, n=48, Sovon) maar met een grote spreiding van tussen 11 mei tot 09 juni.

Dit zijn natuurlijk kleine getallen en daarom is een vergelijking over meerdere jaren erg moeilijk. Door toeval (in het ene jaar het ene gebied, in een andere jaar een ander gebied of in één jaar meer nadruk op vervolglegfels dan in het andere jaar. Meer gegevens zijn daarom zeer gewenst in de komende jaren!

### Kauw

Van de Kauw zijn er gegevens van 37 legfels in nestkasten binnengekomen (uit 5 gebieden); 36 eerste legfels en 1 vervolglegfel (3%, verzamel). Het broedsucces uit deze kasten was 88.7% (verzamel) of 52% (maar met grote onzekerheid, sovon). Van die eerste legfels zijn 148 eieren gemeld (gemiddeld 4,1 eieren per legfel) voor het eerste legfel en 3 eieren van het vervolglegfel (verza-



Figuur 24. Grafieken van legbegin, nestsucces en legselgrootte voor de Spreeuw van 1983-2009 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).

mel). Het eerste getal komt overeen met de gemiddelde legselgrootte uit de gegevens van Sovon van ongeveer 4,3 eieren per legsel ( $n=15$ ).

Het aantal uitgevlogen jongen per nest is 131 (gemiddeld 3,6) jongen per eerste legsel en 3 jongen per vervolglegsel (verzamel).

De gemiddelde eerste eilegdatum was 16 april (dag 106,  $n=11$ , Sovon) maar met een verrassende kleine spreiding van tussen 13 april tot 19 april.

Dit zijn natuurlijk kleine getallen en daarom is een vergelijking over meerdere jaren erg moeilijk. Meer gegevens zijn daarom zeer gewenst in de komende jaren!

### Spreeuw

Van de Spreeuw zijn er gegevens van 32 legfels in nestkasten binnengekomen (uit 13 gebieden); 31 eerste legfels en 1 vervolglegsel (3,2%, verzamel). Het broedsucces uit deze kasten was 76,0% (verzamel) of 82,7% (sovon). Van die eerste legfels zijn 149 eieren gemeld (gemiddeld 4,8 eieren per legsel) voor het eerste legsel en 5 eieren van het vervolglegsel (verzamel). Die legselgroottes komen overeen met de gemiddelde legselgrootte uit de gegevens van Sovon van ongeveer 5,3 eieren per legsel (met een behoorlijke spreiding, zie stippellijnen Figuur 24).

Het aantal uitgevlogen jongen per nest is 113 (gemiddeld 3,6) jongen per eerste legsel en 4 jongen per vervolglegsel (verzamel).

Ondanks de behoorlijke spreiding (tussen 08 april en 20 april; zie stippellijnen Figuur 24) is de gemiddelde datum waarop het eerste ei gelegd werd 14 april (dag 104,  $n=12$ , sovon). Meer gegevens zijn daarom zeer gewenst in de komende jaren!

### Huismus

Van de Huismus zijn er gegevens van 22 legfels in nestkasten binnengekomen (uit 5 gebieden); dit zijn allen eerste legfels (verzamel). Het broedsucces uit deze kasten was 95% (verzamel) of 67,8% (sovon). Van die eerste legfels zijn 20 eieren gemeld (gemiddeld 0,9 eieren per legsel, verzamel) en dat is natuurlijk veel te laag ook vergeleken met de gemiddeld 4,1 eieren per legsel ( $n=12$ , sovon). Dit is gelijk een aardig voorbeeld van hoe de ge-

gegevens van de verzamelformulieren misleidend kunnen zijn als er verder niet meer informatie bekend is.

De gemiddelde eilegdatum van de eerste legfels van de huismus is 23 mei (dag 143,  $n=10$ , sovon) maar de spreiding is behoorlijk groot (van 09 mei tot 06 juni). Meer (en nauwkeurige) gegevens zijn daarom zeer gewenst in de komende jaren!

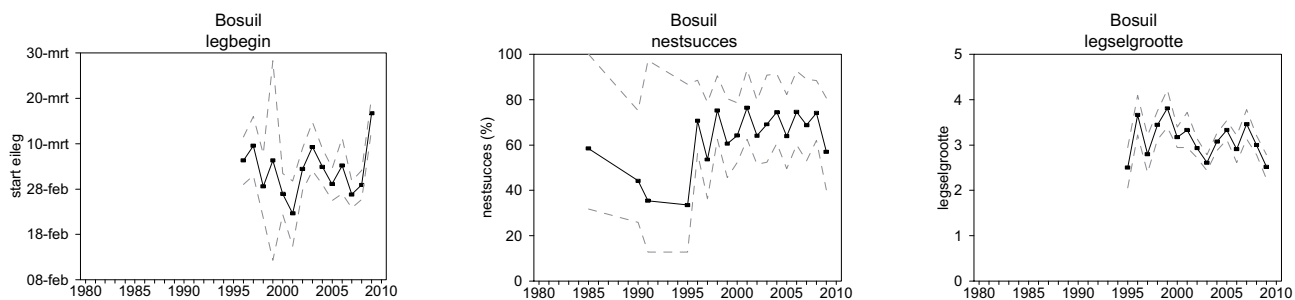
### Boomkruiper

Van de Boomkruiper zijn er gegevens van 18 legfels in nestkasten binnengekomen (uit 5 gebieden); dit zijn allen eerste legfels (verzamel). Het broedsucces uit deze kasten was 77% (verzamel) of 73,4% (sovon). Van die eerste legfels zijn 74 eieren gemeld (gemiddeld 4,1 eieren per legsel, verzamel) en dat is lager dan het gemiddelde van 5,5 eieren per legsel uit de gegevens van Sovon ( $n=13$ ). Uit diezelfde gegevens is een gemiddelde legdatum van het eerste ei op 30 april af te leiden maar dit is omgeven met enige spreiding (tussen 24 april en 09 mei). Meer gegevens zijn daarom zeer gewenst in de komende jaren!

### Bosuil

Van de Bosuil zijn, via de verzamelformulieren, maar gegevens uit drie nestkasten binnengekomen (uit 3 gebieden) en daarom is er, enerzijds niet zoveel over te zeggen, anderzijds was het een erg slecht muizenjaar, niet alleen voor de veldmuis maar ook voor de aardmuizen, rosse woelmuizen en bosmuizen (Sovon nieuws oktober 2009: [www.sovon.nl/pdf/Sonie200903.pdf](http://www.sovon.nl/pdf/Sonie200903.pdf)), waardoor deze lage aantallen bosuilen legfels toch wel iets kunnen zeggen. Niet alleen zijn er weinig legfels bekend maar ook zijn er in deze drie legfels maar 7 eieren (gemiddeld 2,3 per legsel) gelegd. Het feit dat er maar 4 jongen (gemiddeld 1,3 per legsel) zijn uitgekomen zegt waarschijnlijk iets over de slechte voedselsituatie in 2009. Het broedsucces van de Bosuil was daarmee maar 57%.

Bij Sovon zijn meer broedbiologische gegevens over de Bosuil binnengekomen: 74 legfels uit nestkasten en 1 legsel uit een natuurlijke holte. Dit is een stuk minder dan in eerdere jaren: 107 legfels in 2007 en 166 legfels in 2008 en dat is dus mogelijk ook een aanwijzing voor een slecht (bos)uilenjaar. Het nestsucces uit die gegevens is ook 57% en is daarmee één van de laagste van de laatste 15 jaar (spreiding 53,6% [1997] tot 76,4% [2001] Figuur



Figuur 25. Grafieken van legbegin, nestsucces en legselgrootte voor de Bosuil van 1995-2009 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).

25). Ook de legselgroottes waren bovengemiddeld laag: 2,5 eieren per legsel (spreiding tussen 1995 en 2008: van 2,5 tot 3,5). De gemiddelde datum dat het eerste ei gelegd werd was 18 maart (dag 77, n=28) en daarmee veruit de laatste over de het langjarige reeks vanaf 1995 en bijna twee en een halve week later dan in 2007 en 2008 (dag 59 en dag 61, respectievelijk).

### Overige nestkastenbroeders

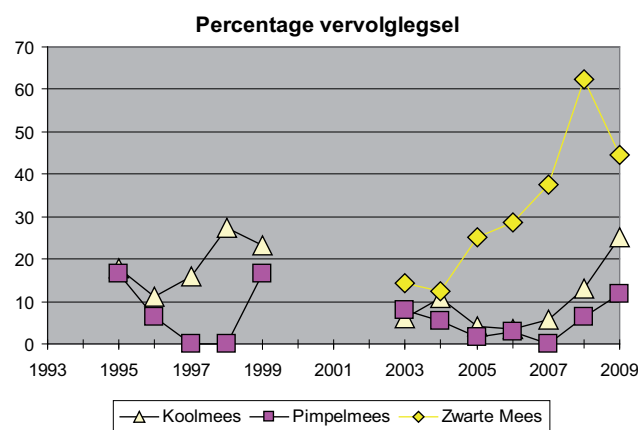
Van de overige soorten (Grote Bonte Specht, Witte Kwikstaart, Winterkoning, Roodborst, Zwarte Roodstaart, Grauwe Vliegenvanger, Glanskop, Matkop en Kuifmees) zijn nog minder gegevens binnengekomen (zie Appendix Tabel 1) en daar is dus nog minder over te zeggen. We willen en kunnen daarover geen goede uitspraken doen, en alleen maar oproepen tot het aanleveren van meer gegevens!

## Discussie

### Voedselsituatie en tweede/vervolglegsels

In 2009 was er een uitzonderlijk hoge rupsenpiek in de Nederlandse bossen. Deze was zelfs zo hevig dat je in het stille bos de rupsenpoepjes kon horen vallen en dat de controleurs thuis nog de rupsen en rupsenpoep van hun kleding af konden halen. De oorzaak van deze ongekende rupsenpiek is vooralsnog onbekend.

Het gevolg van deze rupsenpiek is het hoge broedsucces van de mezen en Bonte vliegenvangers in 2009. Dit kwam niet zozeer tot uiting in het percentage succesvolle nesten, maar wel in het grote aantal uitgevlogen jongen per nest en vooral het grote aantal vervolglegels of tweede legsels. Uit de gegevens van de Vogelwacht Uden e.o. is de laatste jaren weer telkens een verdubbeling van het percentage vervolglegsel te zien (zie Figuur 26). Uit het jaarverslag: "Omdat we zelf geen ringonderzoek doen en dus niet weten wie de ouders precies zijn, hebben we de "tweede legsels" vervolglegels genoemd. Daarbij zitten ook nesten van paren die in de eerste plaats een nest verlieten of verloren en weer opnieuw beginnen. Tot vervolglegels worden ook die legsels gerekend waarvan de eerste eileg plaatsvindt een maand nadat de eersten van die soort begonnen zijn. De Koolmees begon dit jaar op 3 april met de eileg, de Pimpelmees op 6 april. Alle legsels na respectievelijk, 03 en 06 mei, werden dus vervolglegels genoemd. Voor de Koolmees zijn dit maar liefst 71 legsels (14,7%). Voor de Pimpelmees zijn dit elf legsel



Figuur 26. Percentage vervolglegsel mezen Vogelwacht Uden over 1995 tot 2009.

(11,6%), in beide gevallen weer een verdubbeling ten opzichten van de vorige jaren, een voortzetting van de trend van de laatste jaren."

Voor Vogelwerkgroep 't Gooi e.o. daarentegen waren de percentages over 2009 lager namelijk 9,8% (43 vervolglegels / 442 eerste legsels) voor de Koolmees en 3,0% voor de Pimpelmees (12/395). Gedetailleerde informatie van meerdere gebieden is daarom ook hier wenselijk!



## Opvallende zaken

### Ruigpootuilen en nestkasten

Naar aanleiding van het volgende nieuwsbericht van SBB over het broeden van Ruigpootuilen in Drente, hieronder wat meer informatie (van Marnix Jonker van de Werkgroep Ruigpootuil heeft gevormd en die actief deze soort in de gaten houdt).

*Voor 2010 zijn de eerste vooruitzichten hoopvol. De strenge winter heeft de vogels niet gedeerd. In Schoonloo is een paartje ontstaan en samen hebben zij hun oog laten vallen op hun oude vertrouwde beukenboom. In Gieten verdwijnt het vertrouwde broedplaatsje in een (zandwin) gat met water. Met veel kunst- en vliegwerk is de boom met het oude nest verplaatst naar een aangrenzend bosperceel. Tevens zijn nestkasten opgehangen om de vogel een plaats te kunnen geven. Het mannetje is druk met het inspecteren van de omgeving en zat onlangs al te roepen naar het vrouwtje. De komende tijd zal blijken of het dit jaar gaat lukken met hun nest.*

De nestkasten die zijn opgehangen zijn van het Finse type (nestkast bouwtekening staat als file op de Yahoo site: <http://groups.yahoo.com/group/NESTKAST/files/Bouwtekening%20Ruigpootuilenkast.pdf>). Het model is een 'enorme' mezenkast met een gat van een precies 8 centimeters, welke in elk geval te klein is voor Bosuil. De werkgroep Ruigpootuilen heeft besloten om deze op te hangen omdat er in het buitenland zeer goede ervaringen zijn met nestkasten voor Ruigpootuilen. Deze soort broedt normaliter in Zwarte Spechten hollen maar in het buitenland zijn er gebieden waar de uilen eigenlijk alleen nog maar voor nestkasten kiezen. In Finland bijvoorbeeld

waren er, in de jaren zestig, door de veranderde bosbouw methoden niet voldoende natuurlijke hollen meer over en zijn er massaal nestkasten opgehangen.

Het ophangen is in 2009 al gebeurd. Vorig jaar hadden de vogels de kasten ook snel gevonden en werd er door 3 mannetjes naast een nestkast gezongen! Eén van deze 3 vogels is tot broeden gekomen en die heeft toch voor een natuurlijke holte gekozen, maar de vogels hadden zeker interesse in de kast! In 2008 is er zowat geen jong uitgevlogen omdat ze vrij snel na het verlaten van de holte al door een Havik waren gepakt. De meeste kasten hebben we dan ook in de sparrenpercelen naast geschikte beukenvakken gehangen zodat als er jongen uitvliegen ze wat meer dekking hebben. Er hangen in de boswachterij Schoonloo nu 12 kasten en we hebben nog 6 op reserve. Verder zijn er in Gieten 2 kasten opgehangen ter compensatie voor het kappen van het vak waar vorig jaar een vogel in gebroed heeft. De 2 holle bomen uit dat vak zijn trouwens ook verplaatst en met banden tegen een andere boom aan gezet (als een soort hele grote nestkast).

Er is voor deze kast gekozen omdat deze verder vrij onaanvaardbaar is voor Boommarters (en Bosuilen?). Hier kan geen Boommarter in liggen en die gaat daarom deze kast niet kiezen (aldus de deskundigen op boommarter gebied). Er zit verder ook geen extra marter beveiliging op de kast (we zouden er eventueel nog een stukje buis voor kunnen zetten). Ook is deze kast qua oppervlakte (bodem: 20x25 cm, dus oppervlakte is 500 cm<sup>2</sup>) al behoorlijk groter dan het gemiddelde spechtenhol (325 cm<sup>2</sup>), dus voor de vogels is het sowieso een vooruitgang.

### Gemengde nesten

#### Koolmees en Bonte Vliegenvanger

Op 21 mei werd in Schaijk (NB), nadat een Bonte vliegenvanger vier eieren had heeft een Koolmees het nest gekraakt en er 7 eieren bijgelegd. Alle eieren zijn uitgekomen maar de 4 bonte vliegenvangertjes waren na 1 dag verdwenen alsmede 2 Koolmeesjes, uiteindelijk zijn er twee Koolmezen groot geworden en is er 1 uitgevlogen..



### Gekraagde Roodstaart en Pimpelmees

Op 26 april werd weer in Schaijk (NB) een gemengd nest van Gekraagde roodstaart en Pimpelmees gezien. De eerste twee eieren werden gelegd door de Gekraagde Roodstaart waarna het nest overgenomen is door een paartje Pimpelmees. Deze hebben er direct 3 eieren bij gelegd en zijn begonnen met broeden. Alle eieren zijn uitgekomen en alle jongen zijn uitgevlogen.

Echter, volgens de boeken verlaten Gekraagde Roodstaart jongen na 12-19 dagen het nest maar worden nog 10 dagen bijgevoerd door de ouders. De Pimpelmees jongen hebben na het uitvliegen van de roodstaartjes nog 6 dagen in de kast gezeten en werden door de pimpelmees ouders gevoerd totdat ze ook uitvlogen. Er zijn geen Gekraagde Roodstaart jongen in de buurt van de nestkast meer gezien dus het lot van deze dieren is onbekend.



### Ringmus en Pimpelmees

In Friesland werd een gemengd nest van ringmus en Pimpelmees gevonden, het lot van dit nest is onbekend.



### Koolmees en Pimpelmees

Elk jaar komen we wel gemengde nesten tegen van Koolmezen bij Pimpelmezen of andersom. Omdat deze soorten vergelijkbaar gedrag en broedbiologie vertonen, worden de eieren meestal gewoon uitbroed, de jongen gevoerd en vliegen de jongen ook gewoon uit. Als bewijs een foto van twee jongen Koolmeesjes in een Pimpelmees nest (negen jongen) vlak voor het uitvliegen!



## Eekhoorn slachtoffer

Door Vogelwerkgroep 't Gooi e.o. werd een Eekhoorn gevonden die tijdens het “plunderen” van een nestkast zichzelf opgehangen had. Helaas kwam hulp te laat en is de Eekhoorn overleden.



Maar gelukkig werden er ook Eekhoorn nesten in vogel-nestkasten gevonden! Op zondag 07 juni werd in Schaijk nog een nest jonge eekhoorns gevonden in een kast met een ovale “gekraagde roodstaart” opening. Het volwassen dier vloog er snel uit maar daaronder bleken nog 5 kleine eekhoortjes te liggen! Omdat Eekhoorns na het bespeuren van onraad schijnbaar altijd de kleintjes verhuizen, toch nog maar even snel een foto gemaakt!



## Vleermuizen in nestkasten

Door verschillende nestkastwerkgroepen worden vleermuizen in (vogel)nestkasten aangetroffen. Hierbij een foto van Vogelwerkgroep 't Gooi die in verschillende kasten (Ruige) Dwergvleermuizen vond. De nestkasten werkgroep van Vogelwacht Uden e.o. vond grootoorvleermuzien in een nestkast in het gebiedje van de Grensweg (zie foto hieronder). De oren zijn naar achteren geklapt de uitstekende punten die te zien zijn, zijn de binnenoorschelpen.





## Aanbevelingen voor 2010

Ik denk dat we / NESTKAST erg tevreden kan zijn met de respons die we kregen van de nestkastwerkgroepen op ons verzoek om nestkastgegevens in te leveren, er zat ten slotte best wat werk aan verbonden en in het veld nestkasten controleren is, voor de meeste mensen, nu eenmaal leuker dan achter je bureau gegevens verwerken. Met gegevens van naar schatting 78% van de vooraf aangegeven 15.000 nestkasten is er een goed begin gemaakt. Maar het kan nog beter daarom willen we in dit hoofdstuk wat aanbevelingen doen.

### NESTKAST verzamelformulier

Het gebruik van het NESTKAST verzamelformulier in EXCEL was zeker een succes. Er zijn geen klachten binnengekomen dat het moeilijk in te vullen was. Toch zijn er wel aandachtspunten bij het gebruik. Veel ingezonden formulieren bevatten de geclusterde informatie van alle terreinen van die werkgroep. Hierdoor verlies je informatie, omdat bijvoorbeeld de eerste eilegdatum binnen een terrein meestal verschilt. Het eerst gelegde ei van alle terreinen wordt bij clustering bepalend. Dit probleem kan voorkomen worden door per terrein een formulier in te vullen. Dit kan in het EXCEL verzamelbestand vrij gemakkelijk door per terrein het werkblad te kopiëren. Wat een terrein is zal per werkgroep verschillen. Maar in het algemeen is het beter om daar waar mogelijk kleinere eenheden apart te nemen, bij elkaar optellen kan altijd nog. Aan de andere kant, terreinen zijn vaak verschillend qua begroeiing en grondsoort. Misschien is het verstandig om een korte typering van grondsoort en beplanting van een terrein mee te nemen op het verzamelformulier.

### Gebruik de Digitale nestkaart

De gebruiksmogelijkheden van de gegevens nemen toe als de gegevens per nest worden ingevoerd via de Digitale Nestkaart van SOVON. Toegegeven, het kost veel tijd, maar je zou ook kunnen beginnen met het invoeren van een "representatief" deel van de nestkasten in je eigen terrein. Misschien is er bij u in de werkgroep

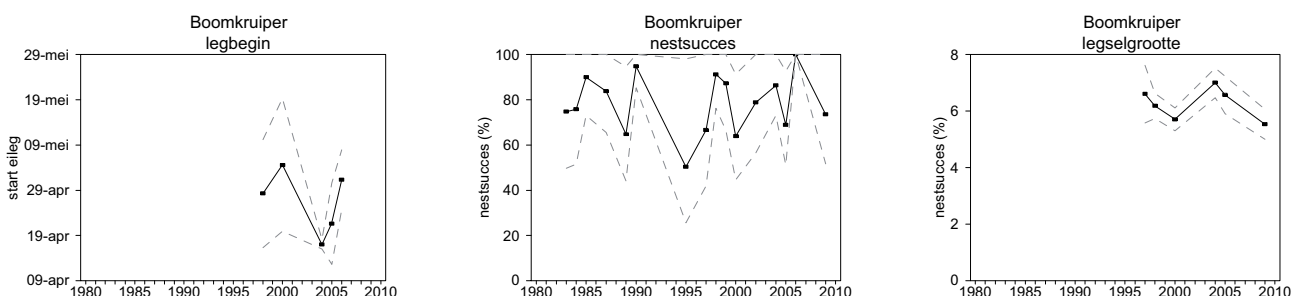
wel een enthousiasteling met computeraffiniteit die zich op dit winterklusje wil storten! U kunt op deze manier ook heel eenvoudig uw eigen gegevens beheren en analyseren. Het voordeel is dat door het gebruik van standaard broedcodes de gegevens van verschillende werkgroepen op dezelfde manier te analyseren zijn, dat alle essentiële basisgegevens centraal worden verzameld en gecontroleerd, dat er mogelijkheden zijn om desgewenst ook aanvullende gegevens in te voeren (type nestkast, boomsoort, ringen, biometrie, etc.) en dat zo nauwkeurig mogelijke berekeningen van broedsucces en legbegin kunnen worden gemaakt waarbij zoveel mogelijk gegevens betrokken worden.

Aan de andere kant, is er zeker voor de wat minder algemene soorten (eigenlijk alles buiten de Koolmezen en Pimpelmezen) een grote behoefte aan meer gegevens. Voor die soorten bevatten de trendgrafieken voor legbegin, nestsucces en legselgrootte te veel ontbrekende gegevens van een aantal jaren, te veel spreiding of variatie (zie voorbeeld van de Boomkruiper hieronder) om in dit verslag op te nemen. Het verdient dan ook zeker de aanbeveling om voor die 'andere soorten' alle legsels via de Digitale Nestkaart van Sovon door te geven.

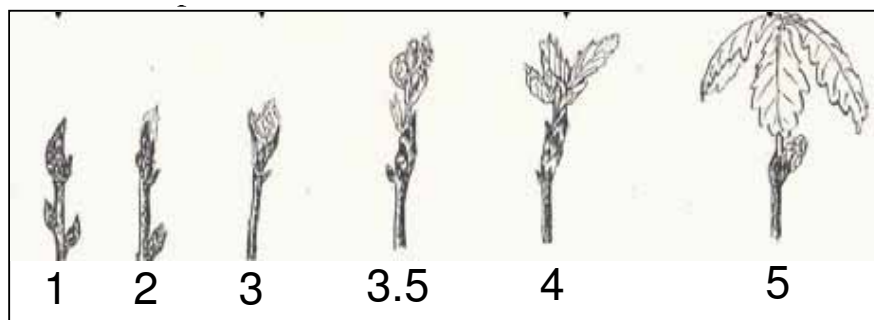
### Eerste edatum en rupsenpiek

Een van de interessante uitwerkingen die we kunnen doen voor de soorten waar de meeste informatie van binnen gekomen is te kijken naar de gemiddelde eerste edatum per terrein. Is er bijvoorbeeld een Noord-Zuid gradiënt te ontdekken in wanneer soorten beginnen met de eileg?

Er was echter geen duidelijk noord-zuid patroon in de legdata te ontdekken alleen bij de bonte vliegenvanger lijkt er een oost-west trend te zijn met vroegere legsels in het oosten. Dit is waarschijnlijk omdat boomsoorten en grondsoorten een belangrijke rol spelen bij het moment van uitlopen van de bomen. En dat bepaald weer op welk moment er veel voedsel is, althans bij soorten zoals Koolmees, Pimpelmees, Zwarte mees, Boomklever en Bonte vliegenvanger. Om de verschillen in gemiddelde legdatum te kunnen begrijpen is het dus belangrijk om ook data te verzamelen aan het uitlopen van de bomen. Een ander mogelijk probleem is dat er nu een stip per



Figuur 27. Grafieken van legbegin, nestsucces en legselgrootte voor de Boomkruiper van 1983-2009.



Figuur 28. Gestandaardiseerde scores voor het uitlopen van zomereiken te gebruiken voor het inschatten van de rupsenpiek.

nestkastterrein gebruikt wordt maar dat het aantal kasten per terrein sterk wisselt. Soms maar enkele kasten, maar soms ook hele grote aantallen. Bij kleine aantallen kan een uitschieter alles bepalen. Hieraan tegemoet te komen wordt getracht om in het broedseizoen 2010 het uitlopen van de inlandse eik bij te houden (zie ook andere informatie over de rupsenpiek op pagina 10)

**Methode:** Het scoren van uitlopen van eiken: de kruin van de boom wordt met een verrekijker bekeken en de score (Figuur 28) van de gemiddelde kroon wordt weergegeven. Soms zijn bepaalde takken duidelijk verder in de ontwikkeling dan andere takken, dus houd daar rekening mee.

#### Hoe te scoren!

Bekijk drie tot vijf zomer- of wintereiken in je gebied (geen Amerikaanse eiken!) markeer eventueel de bomen met een gekleurde punaise of, nog handiger, pak bepaalde bomen waar een nestkast aan hangt.

Het scoren van uitlopen van eiken: de **kruin** van de boom wordt met een verrekijker bekeken (niet het midden of onderkant die zijn later) en de score van de gemiddelde kroon wordt weergegeven. Soms zijn bepaalde takken duidelijk verder in de ontwikkeling dan andere takken, dus houd daar rekening mee. Het is het mooist om de ontwikkeling van individuele bomen gedurende het seizoen te scoren; bijvoorbeeld door tijdens nestkastcontroles de boom te scoren waaraan een nestkast hangt. Per datum krijg je dus per boom een score.

De uitslag ziet er dus zo uit:

gebied	datum	boomsoort	nestkast nummer	knopscore	waarnemer
Uden noord	13apr10	zomereik	A3	3.0	LB
Uden noord	18apr10	zomereik	A3	4	LB
Uden noord	23apr10	zomereik	A3	5	LB
Uden west	13apr10	zomereik	B29	1	WG
Uden west	18apr10	zomereik	B29	3.5	WG
Uden west	23apr10	zomereik	B29	4	WG

## Appendix

Tabel 1: Totalen en gedetailleerde gegevens per soort (alle gegevens)

Soort	Aantal legsels		Aantal eieren		Aantal uitgevlogen		Broedsucces (%)	Gemiddelde Legselgrootte
	1e	2e	1e	2e	1e	2e		
Koolmees	3123	333	26032	2167	18942	1142	71,1	8,14
Pimpelmees	1669	53	15651	336	12577	155	79,6	9,28
Bonte Vliegenvanger	862	5	5391	35	4134	21	76,6	6,26
Boomklever	254	4	1543	25	1304	0	83,2	6,08
Zwarte Mees	56	9	453	91	356	63	77	8,37
Gekraagde Roodstaart	27	4	127	21	87	13	67,6	4,77
Ringmus	57	36	296	197	243	157	81,1	5,3
Holenduif	43	13	23	25	14	18	66,7	0,86
Boomkruiper	18	0	74	0	57	0	77	4,11
Kauw	36	1	148	3	131	3	88,7	4,08
Spreeuw	31	1	149	5	113	4	76	4,81
Huisemus	22	0	20	0	19	0	95	0,91
Bosuil	3	0	7	0	4	0	57,1	2,33
Glanskop	15	1	115	5	83	5	73,3	7,5
Grauwe Vliegenvanger	11	4	46	13	38	11	83,1	3,93
Winterkoning	11	4	61	20	52	9	75,3	5,4
Roodborst	6	4	35	21	28	14	75	5,6
Grote Bonte Specht	5	0	19	0	13	0	68,4	3,8
Zwarte Roodstaart	5	0	0	0	0	0	0	0
Matkop	2	0	17	0	7	0	41,2	8,5
Kuifmees	1	1	7	6	0	6	46,2	6,5
Witte Kwikstaart	1	1	6	0	6	0	100	3

Tabel 2: Aangeleverde legsels per soort van nestkastenwerkgroepen en Sovon controleurs

VWG	Naam werkgroep	K	P	BVL	BKL	GR	ZM	RM	KA	S
1	VWG 't Hòkske	11	11		4					
8	Vogelwacht Epe e.o.	8	3	13			3			
9	VWG Garderen IVN Lunteren	201	77	27	32		20			
10	Raalte Gerard Broekgerrits	38	18	1	2			27		3
11	FNW Eastermar	42	30	1		2		51	9	5
12	IVN Hardenberg	22	10		1					
13	VWG Oriolus (IVN Zeewolde)	30	14		1					
14	Vogelwacht Akkerwoude e.o.	31	30		1	1		3		4
15	VWG Wageningen	107	6	61	6		1			
16	VWG De Kempen	70	56		6			1	26	7
17	VWG De Wouw / IVN Elsloo	16	7		2					
19	Vogelwacht Kuipers	12	9	7	2			1		
20	VWG het Gooi en omstreken	484	406	64	72	2	6		1	4
21	Jeugd natuurclub Haarlemmermeer	17	19							
22	VWG Oldebroek	57	36	53	2	1	1			
23	Vogelwacht Harderwijk	0	0	0	1		1			
24	Vogelwacht Uden	283	94	27	22	12	9			2
25	Vogelwacht Uffelte e.o.	80	50	79	2					2
26	Prive vogelaar Vredepeel	2	1		2	2				
28	VWG Golfclub de Batouwe	2	2	1						
29	de Bosbeertjes, Erp NBr	26	15	6	3					
30	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73	89	88	11	8	5				
31	Dierecologie, Rijksuniversiteit Groningen	546	233	308	20			7		
32	Universiteit Antwerpen	182	131							
82	NIOO Heteren	832	225	166	44		10			
33	Ton Elzerman	6	5							
34	Anton Meenink	19	5	14	3					
35	Andrea Senden	14	8		1					
38	Bertus van der Laan	9	5							
40	Boena van Noorden					1				
41	Berend-Jan Oolbekkink	26	25	5	1					
43	Kees van Kleef									4
46	Joop Vogelzang	16	4	2	1				1	1
47	Geert Hensgens	22	14		3					
48	Gerrit Kolenbrander	3	1	1				0		
49	Hennie Brem	3	4		1					
53	J.H.M. Dellink	11								
54	J. Groot Landeweer	1	1	1						
55	Jan-Gerrit Huurneman	10	11	2	2	1				
59	Jacob Mussche							9		
60	Jan Roijendijk	46	13	3		2	1			
61	John de Vries	13	5							
64	Kees van Rijn	1	10							
69	Peter Alblas	9						3		
70	P. Keuning	22	18		3					
73	P.J. Senteur		3							
76	Sjaak Ketelaar	8				2				
77	W.F.G. Alblas	1		1						
81	Leo Daanen	58	19	13	10		4			
	Totaal nesten 1e en 2e legsels	3486	1722	867	258	31	65	93	37	32

Figuur 29: Voorbeeld MS-EXCEL invulformulier

Naam werkgroep :			broedjaar :	2009								
Naam coördinator :												
E-mail adres coördinator :			telefoon coördinator :									
Totaal aantal nestkasten :			aantal nestkasten bezet :		aantal nestkasten leeg :							
Gebiedsgrootte in hectare :												
Gemeente/Streek :			Coördinaten :									
Vervolg en/of tweede legfels zijn de legfels die gestart worden minimaal 30 dagen na het eerste ei van de soort in dit jaar en in je eigen gebied												
<b>NESTKAST</b>	Totaal aantal legfels		Totaal aantal eieren		Totaal aantal uitgekomen jongen		Totaal aantal uitgevlogen jongen		Datum eerste eileg 1e legfels		gem. 1e ei van alle broedsels	
netwerk voor studies aan nestkast broeders					jongen		jongen					
	1e legfels	2e legfels	1e legfels	2e legfels	1e legfels	2e legfels	1e legfels	2e legfels	1e eidatum	gem. 1e eidatum	gem. eidatum	
Koolmees												
Pimpelmees												
Zwarte mees												
Kuifmees												
Glanskop												
Matkop												
Boomklever												
Boomkruiper												
Bonte Vliegenvanger												
Grauwe Vliegenvanger												
Grote Bonte Specht												
Roodborst												
Winterkoning												
Gekraagde Roodstaart												
Ringmus												
Huismus												
Spreeuw												
Kauw												
Holenduif												
Bosuil												

Tabel 3: Details van per soort per terrein of individuele waarnemer

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
<b>KOOLMEES</b>			
Koolmees gemiddelde eerste eilegdatum in April			
	05-apr-09		Gerrit Kolenbrander
07-apr-09	07-apr-09	Raalte (1)	Raalte Gerard Broekgerrits
08-apr-09	08-apr-09		J.H.M. Dellink
06-apr-09	09-apr-09	Eikenrode Loosdrecht	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	09-apr-09		Peter Alblas
07-apr-09	09-apr-09	Raalte (3)	Raalte Gerard Broekgerrits
09-apr-09	09-apr-09	H.O.V. RAALTE	Raalte Gerard Broekgerrits
31-mrt-09	10-apr-09	Boechout/Boshoeck	Universiteit Antwerpen
04-apr-09	11-apr-09	Korp. Oudheusden kazerne Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	11-apr-09	Collendoorn, gem. Hardenberg	IVN Hardenberg
	12-apr-09		Bertus van der Laan
05-apr-09	12-apr-09	Naarderweg Blaricum	VWG het Gooi en omstreken
06-apr-09	12-apr-09	Goorsche Bossen, Erp	Vogelwacht Uden
01-apr-09	12-apr-09	Tietjerksteradeel - Eastermar	FNW Eastermar
	13-apr-09		Sjaak Ketelaar
13-apr-09	13-apr-09	Hilversums Wasmeer	VWG het Gooi en omstreken
07-apr-09	13-apr-09	Tergooi ziekenhuis Blaricum	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	13-apr-09	Drakenburgh Baarn	VWG het Gooi en omstreken
13-apr-09	13-apr-09	Golfbaan de Batouwe Tiel	VWG Golfclub de Batouwe
10-apr-09	13-apr-09	Achter de Berg, Uden	Vogelwacht Uden
06-apr-09	13-apr-09	Maashorst Hengstheuvel Uden	Vogelwacht Uden
03-apr-09	13-apr-09	Maashorst Slingerpad Uden	Vogelwacht Uden
08-apr-09	13-apr-09	Odiliapeel West	Vogelwacht Uden
13-apr-09	13-apr-09	Raalte (4)	Raalte Gerard Broekgerrits
13-apr-09	13-apr-09	Raalte (6)	Raalte Gerard Broekgerrits
13-apr-09	13-apr-09		Ton Elzerman
13-apr-09	13-apr-09		W.F.G. Alblas
08-apr-09	14-apr-09	Liesbos Breda	NIOO Heteren
05-apr-09	14-apr-09	de Beek Naarden	VWG het Gooi en omstreken
07-apr-09	14-apr-09	Smithuyserbos Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	14-apr-09	Crailo Huizen	VWG het Gooi en omstreken
07-apr-09	14-apr-09	Julianaoord Laren	VWG het Gooi en omstreken
14-apr-09	14-apr-09		P. Keuning
09-apr-09	14-apr-09	Doelenweg Uden	Vogelwacht Uden
07-apr-09	14-apr-09	Maashorst Grensweg Uden	Vogelwacht Uden
07-apr-09	14-apr-09	Bennekomse Bos	NIOO Heteren
08-apr-09	14-apr-09	Velp NB	Vogelwacht Uden
11-apr-09	14-apr-09	Stein / Elsloo Kasteelpark	VWG De Wouw / IVN Elsloo
07-apr-09	14-apr-09	Oosterhout	NIOO Heteren
	14-apr-09		Geert Hensgens
14-apr-09	14-apr-09		Andrea Senden
13-apr-09	14-apr-09	Schatberg	VWG 't Hökske
09-apr-09	14-apr-09	9 Routes omg. Uffelte/Havelte	Vogelwacht Uffelte e.o.
14-apr-09	14-apr-09		J. Groot Landeweer
11-apr-09	15-apr-09	Brasschaat/Peerdsbos-plot B	Universiteit Antwerpen
08-apr-09	15-apr-09	Sypesteyn Loosdrecht	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	15-apr-09	Fransche Kamp Bussum	VWG het Gooi en omstreken
08-apr-09	15-apr-09	Bussums Bloei Bussum	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	15-apr-09	de Snip Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	15-apr-09	Nieuwenoord Baarn	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	15-apr-09	Postiljonheide Laren	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	15-apr-09	Bikbergen-I Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
10-apr-09	15-apr-09	Horsterwold	VWG Oriolus (IVN Zeewolde)
10-apr-09	15-apr-09	Odiliapeel oost	Vogelwacht Uden
09-apr-09	15-apr-09	Fermanjebosk Damwoude (Dantumadeel)	Vogelwacht Akkerwoude e.o.
04-apr-09	15-apr-09	Raalte (5)	Raalte Gerard Broekgerrits
15-apr-09	15-apr-09		Kees van Rijn
15-apr-09	15-apr-09		Anton Meenink
13-apr-09	16-apr-09	Boekesteyn 's Gravenland	VWG het Gooi en omstreken
12-apr-09	16-apr-09	st Michael Naarden	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	16-apr-09	Bikbergen Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken
12-apr-09	16-apr-09	Heidebloem Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	16-apr-09	de Lieberg Eemnes	VWG het Gooi en omstreken
06-apr-09	16-apr-09	Raboes Laren (NH)	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	16-apr-09	Pijnenburg Baarn	VWG het Gooi en omstreken
14-apr-09	16-apr-09	Gaasterland / Kippenburg	Vogelwacht Kuipers
11-apr-09	16-apr-09	Maashorst Schaijk	Vogelwacht Uden
12-apr-09	16-apr-09	Lichtenbeek	NIOO Heteren
01-apr-09	16-apr-09	Warnsborn-Westerheide	NIOO Heteren
02-apr-09	16-apr-09	Hoge Veluwe	NIOO Heteren
08-apr-09	16-apr-09	Deelerwoud Veluwe	VWG Wageningen
	16-apr-09		Leo Daanen
	16-apr-09		Hennie Brem
12-apr-09	17-apr-09	Dassenbos Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	17-apr-09	Oud Bussem Huizen	VWG het Gooi en omstreken
12-apr-09	17-apr-09	Flevorama Naarden	VWG het Gooi en omstreken
14-apr-09	17-apr-09	de Zuiderhof Naarden	VWG het Gooi en omstreken
12-apr-09	17-apr-09	Oud Naarden Naarden	VWG het Gooi en omstreken
07-apr-09	17-apr-09	Fazanterie Heeswijk Dinther	Vogelwacht Uden
08-apr-09	17-apr-09	Buunderkamp	NIOO Heteren
17-apr-09	17-apr-09		Jan-Gerrit Huurneman
01-apr-09	18-apr-09	Vlieland	NIOO Heteren
12-apr-09	18-apr-09	Spanderswoud Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
16-apr-09	18-apr-09	Aardjesberg Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
18-apr-09	18-apr-09		Jan Roijendijk
13-apr-09	18-apr-09	Geastmerbosk Rinsumageest (Dantumadeel)	Vogelwacht Akkerwoude e.o.
05-apr-09	18-apr-09	De Marne (Lauwersmeer)	Dierecologie, Rijksuniversiteit Groningen
07-apr-09	18-apr-09	Raalte (2)	Raalte Gerard Broekgerrits
08-apr-09	18-apr-09	ZW-Drenthe	Dierecologie, Rijksuniversiteit Groningen
19-apr-09	19-apr-09	Vredepeel/Uden	Prive vogelaar Vredepeel
17-apr-09	20-apr-09	Epe 2 km NW van Tongeren	Vogelwacht Epe e.o.
22-apr-09	22-apr-09		Berend-Jan Oolbekkink
	23-apr-09		Joop Vogelzang
	26-apr-09		John de Vries
15-apr-09	27-apr-09	van den Tillaart Mariaheide	Vogelwacht Uden

#### Koolmees gemiddelde eerste eilegdatum in mei

30-apr-09	20-mei-09	Haarlemmermeer rond Hoofddorp	Jeugd natuurclub Haarlemmermeer
26-mei-09	26-mei-09	H.O.V. RAALTE	Raalte Gerard Broekgerrits

#### Koolmees gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend

NOP Oerle/Veldhoven	VWG De Kempen
Golfbaan Welschap Eindhoven	VWG De Kempen
de Bosbeertjes te Erp	de Bosbeertjes, Erp NBr
Strokelbos Harderwijk	Vogelwacht Harderwijk
Barneveld en Apeldoorn	VWG Garderen IVN Lunteren
Op De Bergen Doornspijk	VWG Oldebroek
De Haere Doornspijk	VWG Oldebroek

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
		Zwaluwenberg 't Harde Ambt Montfort Oldhorst Oldenbroek Beesel/Reuver Swalmen Gemeente Venlo	VWG Oldebroek Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73 VWG Oldebroek Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73 Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73 Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73

**PIMPELMEES**

## Pimpelmees gemiddelde eerste eilegdatum in maart

24-mrt-09	24-mrt-09		Ton Elzerman
-----------	-----------	--	--------------

## Pimpelmees gemiddelde eerste eilegdatum in april

05-apr-09	05-apr-09		Gerrit Kolenbrander
06-apr-09	06-apr-09	Raalte (5)	Raalte Gerard Broekgerrits
03-apr-09	08-apr-09	Boechout/Boshoek	Universiteit Antwerpen
08-apr-09	08-apr-09	Raalte (3)	Raalte Gerard Broekgerrits
04-apr-09	08-apr-09	Raalte (2)	Raalte Gerard Broekgerrits
07-apr-09	09-apr-09	Achter de Berg, Uden	Vogelwacht Uden
09-apr-09	09-apr-09	van den Tillaart Mariaheide	Vogelwacht Uden
05-apr-09	11-apr-09	Korp. Oudheusden kazerne Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	11-apr-09	Bussums Bloei Bussum	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	11-apr-09	Heidebloem Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	11-apr-09		John de Vries
08-apr-09	11-apr-09	Tietjerksteradeel - Eastermar	FNW Eastermar
11-apr-09	11-apr-09		Joop Vogelzang
11-apr-09	11-apr-09	Collendoorn, gem. Hardenberg	IVN Hardenberg
07-apr-09	12-apr-09	Brasschaat/Peerdsbos-plot B	Universiteit Antwerpen
08-apr-09	12-apr-09	Eikenrode Loosdrecht	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	12-apr-09	Hilversums Wasmeer	VWG het Gooi en omstreken
	12-apr-09		Bertus van der Laan
08-apr-09	12-apr-09	Julianaoord Laren	VWG het Gooi en omstreken
12-apr-09	12-apr-09	Golfbaan de Batouwe Tiel	VWG Golfclub de Batouwe
06-apr-09	12-apr-09	Horsterwold	VWG Oriolus (IVN Zeewolde)
07-apr-09	12-apr-09	Maashorst Hengstheuvel Uden	Vogelwacht Uden
09-apr-09	12-apr-09	Goorsche Bossen, Erp	Vogelwacht Uden
10-apr-09	12-apr-09	Maashorst Grensweg Uden	Vogelwacht Uden
07-apr-09	12-apr-09	Odiliapeel oost	Vogelwacht Uden
01-apr-09	12-apr-09	Bennekomse Bos	NIOO Heteren
06-apr-09	12-apr-09	Oosterhout	NIOO Heteren
	12-apr-09		Leo Daanen
08-apr-09	12-apr-09	Fermanjebosk Damwoude (Dantumadeel)	Vogelwacht Akkerwoude e.o.
12-apr-09	12-apr-09		Jan-Gerrit Huurneman
12-apr-09	12-apr-09		Anton Meenink
08-apr-09	13-apr-09	Liesbos Breda	NIOO Heteren
08-apr-09	13-apr-09	Sypesteyn Loosdrecht	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	13-apr-09	de Snip Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
07-apr-09	13-apr-09	Tergooi ziekenhuis Blaricum	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	13-apr-09	de Lieberg Eemnes	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	13-apr-09	Maashorst Schaijk	Vogelwacht Uden
06-apr-09	13-apr-09	Odiliapeel West	Vogelwacht Uden
06-apr-09	13-apr-09	Deelerwoud Veluwe	VWG Wageningen
11-apr-09	13-apr-09	Schatberg	VWG 't Hökske
10-apr-09	13-apr-09	9 Routes omg. Uffelte/Havelte	Vogelwacht Uffelte e.o.
08-apr-09	14-apr-09	Fransche Kamp Bussum	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	14-apr-09	Crailo Huizen	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	14-apr-09	Oud Bussem Huizen	VWG het Gooi en omstreken

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
09-apr-09	14-apr-09	de Zuiderhof Naarden	VWG het Gooi en omstreken
02-apr-09	14-apr-09	Postiljonheide Laren	VWG het Gooi en omstreken
01-apr-09	14-apr-09	Raboes Laren (NH)	VWG het Gooi en omstreken
	14-apr-09		P. Keuning
12-apr-09	14-apr-09	Gaasterland / Kippenburg	Vogelwacht Kuipers
08-apr-09	14-apr-09	Doelenweg Uden	Vogelwacht Uden
08-apr-09	14-apr-09	Velp NB	Vogelwacht Uden
14-apr-09	14-apr-09		Geert Hensgens
14-apr-09	14-apr-09		Andrea Senden
	14-apr-09		Hennie Brem
02-apr-09	14-apr-09	De Marne (Lauwersmeer)	Dierecologie, Rijksuniversiteit Groningen
08-apr-09	15-apr-09	de Beek Naarden	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	15-apr-09	Naarderweg Blaricum	VWG het Gooi en omstreken
15-apr-09	15-apr-09		Jan Roijendijk
15-apr-09	15-apr-09	Vredepeel/Uden	Prive vogelaar Vredepeel
06-apr-09	15-apr-09	Warnsborn-Westerheide	NIOO Heteren
07-apr-09	15-apr-09	Hoge Veluwe	NIOO Heteren
05-apr-09	16-apr-09	Vlieland	NIOO Heteren
13-apr-09	16-apr-09	Boekestejn 's Gravenland	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	16-apr-09	Aardjesberg Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
12-apr-09	16-apr-09	Bikbergen Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	16-apr-09	Nieuwenoord Baarn	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	16-apr-09	Buunderkamp	NIOO Heteren
07-apr-09	16-apr-09	ZW-Drenthe	Dierecologie, Rijksuniversiteit Groningen
16-apr-09	16-apr-09		J. Groot Landeweer
17-apr-09	17-apr-09	Dassenbos Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
12-apr-09	17-apr-09	st Michael Naarden	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	17-apr-09	Oud Naarden Naarden	VWG het Gooi en omstreken
14-apr-09	17-apr-09	Drakenburgh Baarn	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	17-apr-09	Bikbergen-I Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken
13-apr-09	17-apr-09	Stein / Elsloo Kasteelpark	VWG De Wouw / IVN Elsloo
17-apr-09	17-apr-09	BOLK00	Berend-Jan Oolbekkink
13-apr-09	18-apr-09	Spanderswoud Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	18-apr-09	Flevorama Naarden	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	18-apr-09	Pijnenburg Baarn	VWG het Gooi en omstreken
13-apr-09	18-apr-09	Geastmerbosk Rinsumageest (Dantumadeel)	Vogelwacht Akkerwoude e.o.
18-apr-09	19-apr-09	Smithuyserbos Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
13-apr-09	19-apr-09	Maashorst Slingerpad Uden	Vogelwacht Uden
20-apr-09	20-apr-09		Kees van Rijn
22-apr-09	22-apr-09		P.J. Senteur
15-apr-09	23-apr-09	Fazanerie Heeswijk Dinther	Vogelwacht Uden
14-apr-09	23-apr-09	Epe 2 km NW van Tongeren	Vogelwacht Epe e.o.

**Pimpelmees gemiddelde eerste eilegdatum in mei**

05-mei-09	05-mei-09	Haarlemmermeer rond Hoofddorp	Jeugd natuurclub Haarlemmermeer
-----------	-----------	-------------------------------	---------------------------------

**Pimpelmees gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend**

NOP Oerle/Veldhoven	VWG De Kempen
Golfbaan Welschap Eindhoven	VWG De Kempen
de Bosbeertjes te Erp	de Bosbeertjes, Erp NBr
Strokelbos Harderwijk	Vogelwacht Harderwijk
Barneveld en Apeldoorn	VWG Garderen IVN Lunteren
Op De Bergen Doornspijk	VWG Oldebroek
De Haere Doornspijk	VWG Oldebroek
Zwaluwenberg 't Harde	VWG Oldebroek
Ambt Montfort	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
		Oldhorst Oldenbroek Beesel/Reuver Swalmen Gemeente Venlo Raalte (4) H.O.V. RAALTE	VWG Oldebroek Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73 Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73 Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73 Raalte Gerard Broekgerrits Raalte Gerard Broekgerrits

**BONTE VLIEGENVANGER****Bonte vliegenvanger gemiddelde eerste eilegdatum in april**

20-apr-09	12-apr-09	Hoge Veluwe	NIOO Heteren
27-apr-09	14-apr-09	Buunderkamp	NIOO Heteren
12-apr-09	17-apr-09	Gaasterland / Kippenburg	Vogelwacht Kuipers
21-apr-09	21-apr-09		Gerrit Kolenbrander
21-apr-09	21-apr-09		Joop Vogelzang
24-apr-09	24-apr-09	Maashorst Slingerpad Uden	Vogelwacht Uden
22-apr-09	27-apr-09	Heidebloem Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
26-apr-09	27-apr-09	Bennekomse Bos	NIOO Heteren
27-apr-09	27-apr-09		W.F.G. Alblas
24-apr-09	28-apr-09	Bikbergen-I Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken
18-apr-09	28-apr-09	9 Routes omg. Uffelte/Havelte	Vogelwacht Uffelte e.o.
29-apr-09	29-apr-09	Liesbos Breda	NIOO Heteren
27-apr-09	29-apr-09	Bikbergen Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken
29-apr-09	29-apr-09		Jan-Gerrit Huurneman
23-apr-09	30-apr-09	Dassenbos Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
18-apr-09	30-apr-09	Maashorst Grensweg Uden	Vogelwacht Uden

**Bonte vliegenvanger gemiddelde eerste eilegdatum in mei**

22-apr-09	01-mei-09	Nieuwenoord Baarn	VWG het Gooi en omstreken
24-apr-09	01-mei-09	Epe 2 km NW van Tongeren	Vogelwacht Epe e.o.
17-apr-09	02-mei-09	Odiliapeel oost	Vogelwacht Uden
02-mei-09	02-mei-09		Anton Meenink
02-mei-09	03-mei-09	Smithuysbos Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
03-mei-09	03-mei-09	de Lieberg Eemnes	VWG het Gooi en omstreken
	03-mei-09		Leo Daanen
04-mei-09	04-mei-09	de Snip Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
05-mei-09	05-mei-09	Bussums Bloei Bussum	VWG het Gooi en omstreken
18-apr-09	05-mei-09	Deelerwoud Veluwe	VWG Wageningen
05-mei-09	05-mei-09		J. Groot Landeweer
28-apr-09	06-mei-09	Korp. Oudheusden kazerne Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
22-apr-09	06-mei-09	Fransche Kamp Bussum	VWG het Gooi en omstreken
20-apr-09	06-mei-09	Drakenburgh Baarn	VWG het Gooi en omstreken
05-mei-09	06-mei-09	Velp NB	Vogelwacht Uden
21-apr-09	06-mei-09	ZW-Drenthe	Dierecologie, Rijksuniversiteit Groningen
07-mei-09	07-mei-09	de Beek Naarden	VWG het Gooi en omstreken
07-mei-09	07-mei-09	Doelenweg Uden	Vogelwacht Uden
07-mei-09	07-mei-09		Jan Roijendijk
	07-mei-09		Berend-Jan Oolbekkink
09-mei-09	09-mei-09	Pijnenburg Baarn	VWG het Gooi en omstreken
10-mei-09	10-mei-09	Oud Bussem Huizen	VWG het Gooi en omstreken
04-mei-09	10-mei-09	Maashorst Hengstheuvel Uden	Vogelwacht Uden
12-mei-09	12-mei-09	Raalte (5)	Raalte Gerard Broekgerrits
23-apr-09	14-mei-09	Warnsborn-Westerheide	NIOO Heteren
19-mei-09	19-mei-09	Tietjerksteradeel - Eastermar	FNW Eastermar
27-mei-09	27-mei-09	Crailo Huizen	VWG het Gooi en omstreken

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
-------------------------------------	--------------------------------	--------------	----------------

**Bonte vliegenvanger gemiddelde eerste eilegdatum in Onbekend**

Golfbaan de Batouwe Tiel	VWG Golfclub de Batouwe
de Bosbeertjes te Erp	de Bosbeertjes, Erp NBr
Strokelbos Harderwijk	Vogelwacht Harderwijk
Barneveld en Apeldoorn	VWG Garderen IVN Lunteren
Op De Bergen Doornspijk	VWG Oldebroek
De Haere Doornspijk	VWG Oldebroek
Zwaluwenberg 't Harde	VWG Oldebroek
Oldhorst Oldenbroek	VWG Oldebroek
Beesel/Reuver	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
Gemeente Venlo	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73

**BOOMKLEVER**
**Boomklever gemiddelde eerste eilegdatum in maart**

28-mrt-09	28-mrt-09	Joop Vogelzang
-----------	-----------	----------------

**Boomklever gemiddelde eerste eilegdatum in april**

01-apr-09	01-apr-09	Maashorst Schaijk	Vogelwacht Uden
05-apr-09	05-apr-09	Aardjesberg Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
27-mrt-09	05-apr-09	Gaasterland / Kippenburg	Vogelwacht Kuipers
07-apr-09	07-apr-09	Raalte (3)	Raalte Gerard Broekgerrits
08-apr-09	08-apr-09	Sypesteyn Loosdrecht	VWG het Gooi en omstreken
06-apr-09	08-apr-09	Bussums Bloei Bussum	VWG het Gooi en omstreken
08-apr-09	08-apr-09	Smithuyserbos Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
08-apr-09	08-apr-09	Oud Naarden Naarden	VWG het Gooi en omstreken
04-apr-09	08-apr-09	Raboes Laren (NH)	VWG het Gooi en omstreken
31-mrt-09	08-apr-09	Goorsche Bossen, Erp	Vogelwacht Uden
08-apr-09	08-apr-09		Andrea Senden
09-apr-09	09-apr-09	Crailo Huizen	VWG het Gooi en omstreken
04-apr-09	09-apr-09	Heidebloem Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
08-apr-09	09-apr-09	Maashorst Grensweg Uden	Vogelwacht Uden
08-apr-09	09-apr-09	Odiliapeel oost	Vogelwacht Uden
	09-apr-09		Leo Daanen
09-apr-09	09-apr-09		Anton Meenink
05-apr-09	10-apr-09	Korp. Oudheusden kazerne Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
02-apr-09	10-apr-09	Oud Bussem Huizen	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	10-apr-09	Bikbergen Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken
04-apr-09	10-apr-09	Drakenburgh Baarn	VWG het Gooi en omstreken
06-apr-09	10-apr-09	Doelenweg Uden	Vogelwacht Uden
07-apr-09	10-apr-09	Bennekomse Bos	NIOO Heteren
10-apr-09	10-apr-09	Velp NB	Vogelwacht Uden
07-apr-09	10-apr-09	Buunderkamp	NIOO Heteren
10-apr-09	10-apr-09	Oosterhout	NIOO Heteren
03-apr-09	10-apr-09	Warnsborn-Westerheide	NIOO Heteren
03-apr-09	10-apr-09	Hoge Veluwe	NIOO Heteren
10-apr-09	10-apr-09		Geert Hensgens
04-apr-09	11-apr-09	de Lieberg Eemnes	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	11-apr-09	Julianoord Laren	VWG het Gooi en omstreken
11-apr-09	11-apr-09		P. Keuning
10-apr-09	11-apr-09	Maashorst Hengstheuveld Uden	Vogelwacht Uden
10-apr-09	11-apr-09	Odiliapeel West	Vogelwacht Uden
12-apr-09	12-apr-09	Boekesteyn 's Gravenland	VWG het Gooi en omstreken
12-apr-09	12-apr-09	de Snip Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
07-apr-09	12-apr-09	Flevorama Naarden	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	12-apr-09	Nieuwenoord Baarn	VWG het Gooi en omstreken

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
09-apr-09	12-apr-09	Postiljonheide Laren	VWG het Gooi en omstreken
12-apr-09	12-apr-09	Pijnenburg Baarn	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	12-apr-09	Deelerwoud Veluwe	VWG Wageningen
12-apr-09	12-apr-09	Fermanjebosk Damwoude (Dantumadeel)	Vogelwacht Akkerwoude e.o.
07-apr-09	13-apr-09	Liesbos Breda	NIOO Heteren
12-apr-09	13-apr-09	Schatberg	VWG 't Hökske
13-apr-09	13-apr-09	Raalte (1)	Raalte Gerard Broekgerrits
13-apr-09	13-apr-09		Jan-Gerrit Huurneman
06-apr-09	14-apr-09	ZW-Drenthe	Dierecologie, Rijksuniversiteit Groningen
15-apr-09	15-apr-09	Tergooi ziekenhuis Blaricum	VWG het Gooi en omstreken
13-apr-09	15-apr-09	Bikbergen-I Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken
15-apr-09	15-apr-09	Vredepeel/Uden	Prive vogelaar Vredepeel
09-apr-09	16-apr-09	st Michael Naarden	VWG het Gooi en omstreken
16-apr-09	16-apr-09	Achter de Berg, Uden	Vogelwacht Uden
15-apr-09	16-apr-09	Stein / Elsloo Kasteelpark	VWG De Wouw / IVN Elsloo
16-apr-09	16-apr-09	Collendoorn, gem. Hardenberg	IVN Hardenberg
17-apr-09	17-apr-09	Maashorst Slingerpad Uden	Vogelwacht Uden
20-apr-09	20-apr-09		Berend-Jan Oolbekkink

#### Boomklever gemiddelde eerste eilegdatum in Onbekend

NOP Oerle/Veldhoven	VWG De Kempen
Golfbaan Welschap Eindhoven	VWG De Kempen
Horsterwold	VWG Oriolus (IVN Zeewolde)
de Bosbeertjes te Erp	de Bosbeertjes, Erp NBr
Strokelbos Harderwijk	Vogelwacht Harderwijk
Barneveld en Apeldoorn	VWG Garderen IVN Lunteren
Zwaluwenberg 't Harde	VWG Oldebroek
Beesel/Reuver	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
Swalmen	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
Gemeente Venlo	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
9 Routes omg. Uffelte/Havelte	Vogelwacht Uffelte e.o.

#### ZWARTE MEES

##### Zwarte mees gemiddelde eerste eilegdatum in april

06-apr-09	06-apr-09	Bussums Bloei Bussum	VWG het Gooi en omstreken
07-apr-09	07-apr-09		Gerrit Kolenbrander
10-apr-09	10-apr-09	Deelerwoud Veluwe	VWG Wageningen
11-apr-09	11-apr-09	Oud Naarden Naarden	VWG het Gooi en omstreken
10-apr-09	11-apr-09	Maashorst Grensweg Uden	Vogelwacht Uden
	11-apr-09		Jacob Mussche
03-apr-09	12-apr-09	Hoge Veluwe	NIOO Heteren
13-apr-09	13-apr-09	Warnsborn-Westerheide	NIOO Heteren
12-apr-09	16-apr-09	Buunderkamp	NIOO Heteren
14-apr-09	16-apr-09	Epe 2 km NW van Tongeren	Vogelwacht Epe e.o.
13-apr-09	17-apr-09	Maashorst Slingerpad Uden	Vogelwacht Uden
18-apr-09	18-apr-09	Pijnenburg Baarn	VWG het Gooi en omstreken
19-apr-09	19-apr-09		Jan Roijendijk
15-apr-09	21-apr-09	Drakenburgh Baarn	VWG het Gooi en omstreken
21-apr-09	21-apr-09		Leo Daanen

##### Zwarte mees gemiddelde eerste eilegdatum in Onbekend

Fransche Kamp Bussum	VWG het Gooi en omstreken
Strokelbos Harderwijk	Vogelwacht Harderwijk
Barneveld en Apeldoorn	VWG Garderen IVN Lunteren
Zwaluwenberg 't Harde	VWG Oldebroek

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
-------------------------------------	--------------------------------	--------------	----------------

**GEKRAAGDE ROODSTAART**

## Gekraagde Roodstaart gemiddelde eerste eilegdatum in april

15-apr-09	15-apr-09		Sjaak Ketelaar
15-apr-09	15-apr-09	de Snip Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
17-apr-09	17-apr-09	Vredepeel/Uden	Prive vogelaar Vredepeel
20-apr-09	20-apr-09	Fermanjebosk Damwoude (Dantumadeel)	Vogelwacht Akkerwoude e.o.
19-apr-09	21-apr-09	Maashorst Schaijk	Vogelwacht Uden
25-apr-09	25-apr-09		Boena van Noorden
26-apr-09	26-apr-09		Jan-Gerrit Huurneman
27-apr-09	27-apr-09		Jan Roijendijk

## Gekraagde Roodstaart gemiddelde eerste eilegdatum in mei

07-mei-09	07-mei-09	Odiliapeel West	Vogelwacht Uden
20-apr-09	10-mei-09	Maashorst Slingerpad Uden	Vogelwacht Uden
06-mei-09	14-mei-09	Maashorst Hengstheuvel Uden	Vogelwacht Uden
13-mei-09	14-mei-09	Tietjerksteradeel - Eastermar	FNW Eastermar

## Gekraagde Roodstaart gemiddelde eerste eilegdatum in Onbekend

De Haere Doornspijk Swalmen	VWG Oldebroek Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
--------------------------------	--

**RINGMUS**

## Ringmus gemiddelde eerste eilegdatum in april

07-apr-09	07-apr-09	Raalte (4)	Raalte Gerard Broekgerrits
10-apr-09	10-apr-09	H.O.V. RAALTE	Raalte Gerard Broekgerrits
13-apr-09	14-apr-09	Raalte (2)	Raalte Gerard Broekgerrits
04-apr-09	15-apr-09	Tietjerksteradeel - Eastermar	FNW Eastermar
21-apr-09	21-apr-09	Geastmerbosk Rinsumageest (Dantumadeel)	Vogelwacht Akkerwoude e.o.
13-apr-09	22-apr-09	ZW-Drenthe	Dierecologie, Rijksuniversiteit Groningen
30-apr-09	30-apr-09	PALS00	Peter Alblas

## Ringmus gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend

NOP Oerle/Veldhoven Gaasterland / Kippenburg	VWG De Kempen Vogelwacht Kuipers
---	-------------------------------------

**HOLENDUIF**

## Holenduif Gemiddelde eerste eilegdatum in maart

16-mrt-09	16-mrt-09	Raalte (4)	Raalte Gerard Broekgerrits
26-mrt-09	26-mrt-09	Flevorama Naarden	VWG het Gooi en omstreken
28-mrt-09	28-mrt-09	Oud Bussem Huizen	VWG het Gooi en omstreken
28-mrt-09	28-mrt-09	Bikbergen Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken

## Holenduif Gemiddelde eerste eilegdatum in april

03-apr-09	03-apr-09	st Michael Naarden	VWG het Gooi en omstreken
27-mrt-09	08-apr-09	Tietjerksteradeel - Eastermar	FNW Eastermar
14-apr-09	14-apr-09	Raboes Laren (NH)	VWG het Gooi en omstreken

## Holenduif Gemiddelde eerste eilegdatum in mei

10-mei-09	10-mei-09	Spanderswoud Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
-----------	-----------	------------------------	---------------------------

## Holenduif Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend

Nieuwenoord Baarn Drakenburgh Baarn	VWG het Gooi en omstreken VWG het Gooi en omstreken
--	--

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
		Heidebloem Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
		Naarderweg Blaricum	VWG het Gooi en omstreken
		Golfbaan de Batouwe Tiel	VWG Golfclub de Batouwe
		Ambt Montfort	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
		Beesel/Reuver	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
		Swalmen	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
		Gemeente Venlo	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73

**KAUW**

## Kauw Gemiddelde eerste eilegdatum in april

07-apr-09	08-apr-09	Tietjerksteradeel - Eastermar	FNW Eastermar
13-apr-09	13-apr-09	Drakenburgh Baarn	VWG het Gooi en omstreken
16-apr-09	16-apr-09		Joop Vogelzang

## Kauw Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend

NOP Oerle/Veldhoven	VWG De Kempen
Golfbaan Welschap Eindhoven	VWG De Kempen

**SPREEUW**

## Spreeuw Gemiddelde eerste eilegdatum in april

06-apr-09	06-apr-09	Raalte (4)	Raalte Gerard Broekgerrits
07-apr-09	07-apr-09		Joop Vogelzang
07-apr-09	08-apr-09	Tietjerksteradeel - Eastermar	FNW Eastermar
10-apr-09	10-apr-09	Raalte (3)	Raalte Gerard Broekgerrits
11-apr-09	12-apr-09	Sypesteyn Loosdrecht	VWG het Gooi en omstreken
13-apr-09	13-apr-09	Drakenburgh Baarn	VWG het Gooi en omstreken
13-apr-09	13-apr-09	Julianaoord Laren	VWG het Gooi en omstreken
14-apr-09	15-apr-09	Geastmerbosk Rinsumageest (Dantumadeel)	Vogelwacht Akkerwoude e.o.
16-apr-09	17-apr-09	9 Routes omg. Uffelte/Havelte	Vogelwacht Uffelte e.o.
11-apr-09	21-apr-09	van den Tillaart Mariaheide	Vogelwacht Uden
25-apr-09	25-apr-09		Bert van Broekhoven
28-apr-09	28-apr-09		Kees van Kleef

## Spreeuw Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend

Golfbaan Welschap Eindhoven	VWG De Kempen
-----------------------------	---------------

**HUISMUS**

## Huismus Gemiddelde eerste eilegdatum in april

19-apr-09	19-apr-09		Jan-Gerrit Huurneman
-----------	-----------	--	----------------------

## Huismus Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend

Fazanterie Heeswijk Dinther	Vogelwacht Uden
Beesel/Reuver	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
Swalmen	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
Gemeente Venlo	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73

**BOSUIL**

## Bosuil Gemiddelde eerste eilegdatum in maart

29-mrt-09	29-mrt-09	Oud Bussem Huizen	VWG het Gooi en omstreken
-----------	-----------	-------------------	---------------------------

## Bosuil Gemiddelde eerste eilegdatum in mei

02-mei-09	02-mei-09	Naarderweg Blaricum	VWG het Gooi en omstreken
-----------	-----------	---------------------	---------------------------

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
-------------------------------------	--------------------------------	--------------	----------------

**Bosuil Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend**

NOP Oerle/Veldhoven	VWG De Kempen
---------------------	---------------

**GLANSKOP**
**Glanskop Gemiddelde eerste eilegdatum in april**

05-apr-09	05-apr-09	Raboes Laren (NH)	VWG het Gooi en omstreken
05-apr-09	08-apr-09	Korp. Oudheusden kazerne Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
08-apr-09	08-apr-09	Warnsborn-Westerheide	NIOO Heteren
09-apr-09	09-apr-09	Dassenbos Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
09-apr-09	09-apr-09	ZW-Drenthe	Dierecologie, Rijksuniversiteit Groningen
08-apr-09	10-apr-09	Pijnenburg Baarn	VWG het Gooi en omstreken
15-apr-09	15-apr-09	Bikbergen Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken

**Glanskop Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend**

Op De Bergen Doornspijk	VWG Oldebroek
Zwaluwenberg 't Harde	VWG Oldebroek
Gemeente Venlo	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73

**GRAUWE VLIEGENVANGER**
**Grauwe Vliegenvanger Gemiddelde eerste eilegdatum in Mei**

30-apr-09	08-mei-09	Achter de Berg, Uden	Vogelwacht Uden
15-mei-09	15-mei-09	BBNK02	Bennie van den Brink
22-mei-09	22-mei-09	PSNR00	P.J. Senteur
22-mei-09	22-mei-09	st Michael Naarden	VWG het Gooi en omstreken
23-mei-09	23-mei-09	Velp NB	Vogelwacht Uden
27-mei-09	27-mei-09	H.O.V. RAALTE	Raalte Gerard Broekgerrits

**Grauwe Vliegenvanger Gemiddelde eerste eilegdatum in Juni**

01-jun-09	01-jun-09		Joop Vogelzang
-----------	-----------	--	----------------

**Grauwe Vliegenvanger Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend**

Pijnenburg Baarn	VWG het Gooi en omstreken
Gemeente Venlo	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73

**WINTERKONING**
**Winterkoning Gemiddelde eerste eilegdatum in April**

15-apr-09	15-apr-09		Joop Vogelzang
17-apr-09	17-apr-09	Pijnenburg Baarn	VWG het Gooi en omstreken
18-apr-09	18-apr-09	st Michael Naarden	VWG het Gooi en omstreken
19-apr-09	19-apr-09	Flevorama Naarden	VWG het Gooi en omstreken
21-apr-09	21-apr-09	de Zuiderhof Naarden	VWG het Gooi en omstreken
26-apr-09	26-apr-09		P.J. Senteur

**Winterkoning Gemiddelde eerste eilegdatum in Mei**

02-mei-09	02-mei-09	Naarderweg Blaricum	VWG het Gooi en omstreken
14-mei-09	14-mei-09	Collendoorn, gem. Hardenberg	IVN Hardenberg

**Winterkoning Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend**

Golfbaan Welschap Eindhoven	VWG De Kempen
Horsterwold	VWG Oriolus (IVN Zeewolde)

allereerste eidatum 1e legsel	gemiddelde 1e eilegdatum	Naam Terrein	Naam werkgroep
<b>ROOBBORST</b>			
Roodborst Gemiddelde eerste eilegdatum in April			
08-apr-09 14-apr-09	08-apr-09 14-apr-09	Velp NB	Joop Vogelzang Vogelwacht Uden
Roodborst Gemiddelde eerste eilegdatum in Mei			
02-mei-09	02-mei-09		Jan-Gerrit Huurneman
Roodborst Gemiddelde eerste eilegdatum in Juni			
14-mei-09	30-jun-09	Bikbergen-I Huizen (NH)	VWG het Gooi en omstreken
Roodborst Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend			
		Eikenrode Loosdrecht Smithuyserbos Hilversum Tergooi ziekenhuis Blaricum Horsterwold	VWG het Gooi en omstreken VWG het Gooi en omstreken VWG het Gooi en omstreken VWG Oriolus (IVN Zeewolde)
<b>GROTE BONTE SPECHT</b>			
Grote Bonte Specht Gemiddelde eerste eilegdatum in April			
18-apr-09 20-apr-09	19-apr-09 20-apr-09	Odiliapeel oost Aardjesberg Hilversum	Vogelwacht Uden VWG het Gooi en omstreken
Grote Bonte Specht Gemiddelde eerste eilegdatum in Mei			
05-mei-09	05-mei-09	Dassenbos Hilversum	VWG het Gooi en omstreken
<b>ZWARTE ROODSTAART</b>			
Zwarte Roodstaart Gemiddelde eerste eilegdatum Onbekend			
		Ambt Montfort Gemeente Venlo	Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73 Projectgroep Natuurcompensatie Rijksweg A73
<b>MATKOP</b>			
Matkop Gemiddelde eerste eilegdatum in April			
10-apr-09 14-apr-09	10-apr-09 14-apr-09	Collendoorn, gem. Hardenberg de Snip Hilversum	IVN Hardenberg VWG het Gooi en omstreken
<b>KUIFMEEES</b>			
Kuifmees Gemiddelde eerste eilegdatum in Mei			
05-apr-09	05-mei-09	Maashorst Slingerpad Uden	Vogelwacht Uden
<b>WITTE KWIKSTAART</b>			
Witte Kwikstaart Gemiddelde eerste eilegdatum in April			
23-apr-09	23-apr-09	Horsterwold	VWG Oriolus (IVN Zeewolde)





Landelijk  
NEtwerk voor STudies aan nestKASTbroeders